

Univerzita Palackého v Olomouci
Cyrilometodějská teologická fakulta
Katedra křesťanské výchovy

LETNÍ KŘESŤANSKÝ TÁBOR PO STOPÁCH ZBOJNÍKA PASEKY

Bakalářský projekt

Autor: Gustav Matoška

Vedoucí práce: Mgr. Marcela Fojtíková Roubalová, PhD.

Olomouc 2021

Prohlašuji, že jsem bakalářský projekt vypracoval samostatně s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

Ve Vsetíně, 12. dubna 2021

.....

vlastnoruční podpis

Děkuji Mgr. Marcele Fojtíkové Roubalové, PhD. za metodickou pomoc a poskytování rad pro bakalářský projekt. Dále pak mému otci Augustinu Matoškovi, který u mě probudil zájem k rodnému a milovanému valašskému kraji a jeho historii. Panu Jiřímu Galdovi za krásné ilustrace. Panu Petru Machalcovi z organizace Royal Rangers Valašsko za záštitu realizovat pod jejich jménem bakalářský projekt a za poskytnutí materiálových podkladů. Paní Ing. Ivě Pobořilové a Romaně Čtvrtlíkové, Dis. za odbornou gramatickou pomoc. Poděkování patří také všem, kteří mě při psaní podporovali.

Obsah

Úvod	6
1 Volný čas a letní dětské tábory	8
1.1 Vymezení volného času	8
1.2 Výchova ve volném čase.....	8
1.3 Průkopnické myšlenky pořádání táborů.....	10
1.4 Rozvoj a pořádání táborů na našem území	10
2 Mezinárodní organizace Royal Rangers	13
2.1 O organizaci	13
2.2 Historie.....	14
2.3 Přední hlídka Royal Rangers Valašsko	16
3 Inspirace I - pedagog Čeněk Kramoliš a Valašsko	17
3.1 Inspirace	17
3.2 Pedagog Čeněk Kramoliš.....	17
3.3 Odkaz Čenka Kramoliše	20
4 Inspirace II – Valašsko	22
4.1 Valašská krajina	22
4.2 Osidlování Valašské krajiny	23
4.3 Život na Valašsku a jeho obyvatelé	24
4.4 Medailon Valašska	28
5 Inspirace III – Portáši, historie a tradice	31
5.1 Portáši.....	31
5.2 Portáši – historie.....	32
5.3 Portáši – tradice.....	33
6 Inspirace IV – Valašští zbojníci	35
7 Organizační příprava tábora	36
7.1 Legislativní podmínky pro pořádání dětských táborů.....	36
7.2 Podmínky přihlášení na tábor.....	36

7.3	Místo konání tábora.....	37
7.4	Prostorové podmínky pro tábor.....	38
7.5	Zásobování vodou	39
7.6	Stravování	39
7.7	Nakládání s odpadem, recyklace.....	41
7.8	Táborový zdravotník	42
7.9	Odpovědnost na táboře.....	43
8	Programová příprava tábora	45
8.1	Program tábora	45
8.2	Rozvrh táborového dne	46
8.3	Celotáborová etapová hra.....	50
8.3.1	Etapa: Zbojnická cesta	52
8.3.2	Etapa: Pašeráci.....	55
8.3.3	Etapa: Divadlo – Bratři Doliňáci	58
Závěr	61
Bibliografie	62
Internetové zdroje	65
Obrázkové zdroje	66
Přílohy	67

Úvod

Bakalářský projekt se zaměřuje na pořádání dětského letního tábora pro neziskovou křesťanskou organizaci Royal Rangers Valašsko věnující se dětem a mládeži školního věku v jejich volném čase.

Hlavním cílem projektu je navrhnout, jak smysluplně strávit volný čas ve zdravém prostředí bez působení negativních vlivů společnosti, dále jak rozvíjet osobnost dítěte v oblasti mezilidských vztahů tím, že ho povedeme k toleranci, vstřícnosti a k pochopení našich kulturních a duchovních hodnot. Dalším cílem je posílit vzájemnou podporu a důvěru ve skupině stejně starých dětí a zároveň je naučit soběstačnosti. Pro získání nových vědomostí a praktických dovedností využít co nejvíce učení zážitkem v podobě hry, která je jednou z nejvýznamnějších činností přispívajících k rozvoji dítěte. Jedním z cílů je také nadchnout ostatní vedoucí volnočasových aktivit (kroužků) pro tento druh programu.

Dílčím cílem projektu je propojit oblast místa konání tábora s jeho historií a pověstmi. Přenést se během deseti dnů do jiného období a nechat doma mobily, počítač a herní konzole. Nechat se vtáhnout do programu takovým způsobem, že pomalu zapomeneme na čas a prostor. Stát se portášem hlídajícím horské hranice před nepřáteli a zbojníky. Vést kroky po konkrétních místech s dávnými příběhy a pověstmi. Poznat kus regionální historie Valašska, fauny a flóry. Zapojit kluby a organizace věnující se Living history¹ do programu. Společně se smát, ale i bát. Především ale zažít mnoho dobrodružství a zážitků, při kterých získáme dobré kamarády na celý život.

Projekt je rozdělen na dvě části a měl by sloužit jako ucelená a přehledná inspirace pro realizaci tábora v určitém kraji. První část je teoretická a seznamuje nás s vymezením volného času až po rozvoj a pořádání táborů na našem území. Podrobně popisuje historii a chod organizace Royal Rangers v České republice. Zejména představuje všechny inspirativní prvky tohoto projektu. Získáme zde povědomí o velkém pedagogovi a spisovateli věnujícímu se regionální literatuře a historii oblasti Valašska, kterého bychom dnes zařadili mezi průkopníky sociální pedagogiky. Po prostudování kapitoly o Valašsku budete mít chuť si zabalit batůžek a vyrazit za

¹ Living history - Živá historie. Aktivita usilující o co nejreálnější přiblížení se životu v určitém historickém období.

poznáním této krásné přírody a kopcovité krajiny. A pokud nevíte, kdo to byl portáš nebo valašský zbojník, máte možnost se to dozvědět v posledních dvou kapitolách první části.

Druhá část je praktická a poskytne nám veškeré informace potřebné pro realizaci zotavovací akce/tábora. Od legislativních podmínek, přes administrativu, až k samotnému táborovému programu a celotáborové etapové hře s názvem „Po stopách zbojníka Paseky“.

1 Volný čas a letní dětské tábory

V první kapitole se seznámíme s vymezením volného času v průběhu historie a s významnými osobnostmi zabývajícími se touto problematikou.

Dozvíme se, že pořádání letních dětských táborů má dlouholetou tradici nejen ve světě, ale i u nás, a přiblížíme si základní organizace věnující se této činnosti.

1.1 Vymezení volného času

Volný čas provází člověka od jeho úplného počátku. Důkazem nám mohou být vzácná umělecká díla v podobě Věstonické venuše, bronzové sošky býčka nalezené v jeskyni Býčí skála na Blanensku nebo pravěké nástěnné malby v jeskyni Altamira na severu Španělska, a mnoho jiných děl, které vznikly v období klidu, míru, pracovního odpočinku a relaxace. Tedy ve volném čase.

J. Němec (2002, s. 17) píše o volném čase, že „je to čas, v němž člověk svobodně volí a dělá takové činnosti, které mu přinášejí radost, potěšení, zábavu, odpočinek, které obnovují a rozvíjejí jeho tělesné a duševní schopnosti, popř. i tvůrčí schopnosti.“

Samotný základ našeho slova škola pochází ze starořeckých slov scholazein (mít volnou chvíli, prázdno, zahálet) a scholé (odpočinek, oddech, prázdna chvíle), které přešlo prostřednictvím latinského slova schola (škola) do našeho jazyka (Spousta, 1994). „Existující prameny dokládají, že pravděpodobně jako jeden z prvních vymezení volného času promyslel Aristoteles“ (Knotová, 2011, s. 34).

Význam „volný čas“ nám proplouvá dějinami jako koráb nesoucí poselství, popoháněný větrem času a řízený významnými kormidelníky. Od antiky, středověku, renesance, až po dnešní dny nám zní jména Seneca, Tomáš Akvinský, Thomas More a mnoho dalších, kteří „vytvořili“ pojetí volného času.

1.2 Výchova ve volném čase

„Mít volno“! „To právě umožnilo starým Řekům pěstovat tělo i ducha, teorii jako nezaujaté pozorování a poznávání skutečností i různé druhy umění, které Aristoteles označil jako vhodné zaměstnání pro chvíle prázdny, tedy vzdělávat se, kultivovat-navštěvovat školy, které pro to vytvářely podmínky“ (Spousta, 1994, s. 12).

Volný čas, to není období nicnedělání, zahálky a nudy. Je to právě čas k rozvíjení naší duševní i fyzické osobnosti. A mnozí, kteří to pochopili, se stali jiskrou zažehnutí vychovatelů a pedagogů nesoucích odkaz dalším generacím ve výchovně vzdělávacím procesu.

Nelze zde v krátkosti popsat všechny významné osobnosti věnující se problematice volného času, ale v logické posloupnosti můžeme nastínit cestu. Cestu postavenou na základních kamenech výchovy, vzdělání a zábavy směřující od péče o chudé a sirotky, až po dobrovolnické rekreační letní dětské tábory.

V dnešní pluralistické době nejde opomenout počátek této cesty u samotných církevních organizací, kdy města i šlechta ponechávala výchovnou péči církvi a raději na tyto činnosti přispívala, protože kněží v té době patřili k nejvzdělanější vrstvě obyvatelstva (Spousta, 1994).

Na vzdělávací činnost se od počátku soustředil jezuitský řád římskokatolické církve a u nás nejde nezmínit kněze, biskupa Jednoty bratrské, Jana Amose Komenského a „jeho názory na výchovu ve volném čase (mimoškolní výchovu) ve spisech potockých, např. *Zákony o způsobech odpočinku a Škola hrou*“ (Knotová, 2011, s. 36).

Ve století 18. přichází na scénu francouzský filosof Jean-Jacques Rousseau se svým pojetím přirozené a svobodné výchovy v neobyčejném díle *Emil, čili, O vychování*. „Jeho vliv záhy vstupuje do celé tehdejší Evropy (a ovšem i do severoamerických kolonií a pak do USA) a jak známo, žádné dějiny pedagogiky na něj nikdy nezapomenou“ (Spousta, 1994, s. 156).

„Sedmnácté století dalo světu Komenského, osmnácté Rousseaua. Komenský byl génius pedagogického realismu, Rousseau pedagogického romantismu. Komenský ukázal hodnotu pořádku a disciplíny, Rousseau svobody a volnosti. Společným jmenovatelem jejich pedagogické filozofie je důraz na soulad výchovy s přírodou, kritika výchovného formalismu a idea lidskosti jako hlavní úkol výchovy“ (Cipro, 2001, s. 467).

Na Rousseaua navazuje ve Švýcarsku Jan Jindřich Pestalozzi. „Pestalozzi je první učitel a vychovatel, který je se svými dětmi stále, celý den a celou noc, všichni dohromady se starají o všechno, všichni dohromady se učí, pracují, odpočívají, chodí do hor. Vyučování a výchova mimo vyučování splývá v jedno“ (Spousta, 1994, s. 157).

Pestalozzimu je v mnohém podobný italský kněz don Giovanni Bosco, který založil významnou římskokatolickou kongregaci věnující se výchově mládeže, působící do dnešních dnů.

Tyto velké osobnosti byly vzorem a inspirací pro D. C. Bearda, E. T. Setona, R. B. Powela, T. G. Masaryka, A. B. Svojsíka, E. Štorcha, J. Foglara, J. Fügnera a M. Tyrše, kteří se věnovali výchově mládeže ve volném čase, stavěli na hodnotách pořádku, disciplíny, svobody, volnosti, tolerance, spolupráce, souladu výchovy s přírodou a výchově dobrého občana.

1.3 Průkopnické myšlenky pořádání táborů

Pořádání letních dětských táborů má dlouholetou tradici a vychází z myšlenek tří velkých osobností.

První byl americký ilustrátor D. C. Beard pocházející z umělecké rodiny, podílející se např. na ilustracích knih Marka Twaina, ten „vydává v roce 1882 knížku pro chlapce *Co dělat a jak to dělat*, která má podpořit aktivitu a samostatnost pracovních činností ve volném čase. V roce 1905 zakládá organizaci Boy Pioneers of Daniel Boone“ (Němec, 2002, s. 18).

Druhým je americký spisovatel, malíř, přírodovědec a pedagog E. T. Seton. „Ten od roku 1902 zakládá oddíly, koncipuje systém výchovy v přírodě, sestavuje celý výchovný systém a soubor her“ (Němec, 2002, s. 18).

Z počátku spolu Beard se Setonem spolupracují a vytvářejí základy amerického skautingu. Později se Seton osamostatňuje, zakládá vlastní woodcraftterskou ligu (Němec, 2002) a roku 1902 první tábor Woodcraft Indians E. T. Setona.

Třetí osobou je britský armádní důstojník a zakladatel anglického skautského hnutí R. B. Powell, pořádající na ostrově Brownsea v roce 1907 první skautský tábor na světě.

Na položeném pilíři těchto průkopníků staví mnoho organizací po celém světě, věnují se táborové činnosti a volnočasové výchově mládeže.

1.4 Rozvoj a pořádání táborů na našem území

„Letní tábory byly vždy fenoménem naší republiky. Nikde jinde na světě nemají letní tábory takovou tradici a úroveň jako u nás“ (Burda, 2008, s. 5). Na našem území pevně zakořenilo mnoho světových organizací, které zde našly pevnou půdu pod nohama.

Zásluhou pedagoga A. B. Svojsíka, který v roce 1911 odjel do Anglie poznat zdejší skauty, vzniká u nás česká verze skautingu s názvem Junák. V roce 1912 proběhl první skautský tábor nedaleko hradu Lipnice a o tři roky později tábor skautek u Živohoště (Břicháček, 1998). Výchovně pedagogický vliv je krásně popsán v jeho knize *Základy junáctví*. „Jak mistrně využito tu chuti mládeže k dobrodružnému životu v přírodě, jak každá hra a zdánlivě nepatrná, pro zábavu vykonávaná práce mění se ve významnou složku výchovnou. Jak celý život vytvořený v táboře jest obrazem života skutečného a vším, co mládež ze zábavy s radostí tam koná, jak učí se plnění povinností pro celý život“ (Svojsík, 1912, s. 8).

Podobně jako Junák se u nás uchytila organizace Liga lesní moudrosti navazující na woodcrafterskou ligu E. T. Setona. Historii Ligy lesní moudrosti ve své knize *Rebel s hlavou v oblacích* podrobně popsal pedagog T. Studenovský.

Skautský táborový model byl vzorem pro organizace Česká tábornická unie, Asociace TOM, ekologická hnutí Brontosaurus, Duha a mnoho dalších, naplňujících myšlenky pocházející ze samotné lesní moudrosti, úcty k přírodě, morální a výchovné zásady.

Na táborovou činnost navázaly také známé náboženské organizace. YMCA² „vznikla v roce 1844 jako prostředek křesťanské pomoci mladým lidem „ztraceným“ v rychle se industrializujících a odlidšťujících městech Anglie“ (Hynek, 2010, s. 64). S organizací v Anglii spolupracoval R. B. Powell, zakladatel první skautské organizace. K nám se dostala zásluhou T. G. Masaryka až po roce 1919 (Němec, 2002) a dodnes provozuje řadu táborů.

Táborové akce pořádá římskokatolická kongregace salesiáni, která pokračuje v díle italského kněze dona Giovanniho Bosca. U nás dosáhly prázdninové tábory, tzv. chaloupky, největšího rozkvětu v osmdesátých letech minulého století a stále čerpají z jejich dědictví (Vracovský, 2002).

Další mezinárodní křesťanská organizace pro děti a mládež je Royal Rangers, vzniklá v 60. letech 20. století v USA. V ČR existuje od roku 1992, první tábor se uskutečnil v roce 1993 (Royal Rangers v ČR, ©2020).

Na prožití autentických zážitků a pobyt v přírodě se zaměřuje organizace Outward Bound, která byla založena v Anglii v roce 1941 a název by se dal přeložit

² YMCA - Young Men's Christian Association - Křesťanské sdružení mladých lidí

jako „cesta na širé moře vstříc dobrodružství“ (Němec, 2002). Od roku 1992 spolu s Prázdninovou školou Lipnice působí také v ČR (Outward Bound, ©2020).

Za dobrodružnými cestami vyrážejí mladí křesťané z organizace Christian Outdoor³ vycházející z myšlenky, že lidé potřebují pobyt v přírodě pro odpočinek duše a obnovu své mysli. Bůh používá zážitky prožitého dobrodružství v divočině k tomu, aby v lidech probudil jen to dobré a dokázali najít cestu k víře (Denton, 2011).

Vedle skautských, tramských, ekologických a křesťanských organizací nesmíme zapomenout na tělovýchovné, které mají u nás rovněž dlouhou historii. „Lze uvést Sokol (1862), Orel (1896) a DTJ⁴ (1897)“ (Němec, 2002, s. 18).

Jako poslední uvedme Pionýrskou organizaci působící u nás od roku 1949 (Pionýr, ©2020). Od roku 1990 je odkloněna od politické ideologie a staví na hodnotách demokracie a dobrovolnictví. Snaží se naplňovat význam pionýr ve vztahu k poznávání nepoznaného, hledání nové cesty a posouvání hranic v cestě za dobrodružstvím a zážitkem.

Tato malá exkurze do historie pořádání dětských letních táborů je jen malým plamínkem z velkého ohně organizací, které u nás v současnosti působí. Dnešní rodič má obrovskou škálu možností umístění svého dítěte do kroužku podle jeho specifických zájmů a talentu. Máme zde tábory sportovní, taneční, hudební, armádní, adrenalinové a mnoho jiných. Všechny ale čerpají ze stejných základů položených osobnostmi, jakými byl Rousseau, Pestalozzi, Bosco a Seton, aniž by to třeba organizátoři sami tušili.

³ Christian Outdoor - Křesťanský outdoor, KO

⁴ DTJ - Dělnická tělocvičná jednota

2 Mezinárodní organizace Royal Rangers

Tato kapitola nás provede mezinárodní neziskovou organizací Royal Rangers v České republice, která je součástí světového členství s Royal Rangers International a Royal Rangers Europe a je zaměřená na trávení volného času pro děti a mládež.

V závěru kapitoly si představíme přední hlídku Royal Rangers Valašsko, pro kterou realizujeme tento projekt.

2.1 O organizaci

Název Royal Rangers, ve volném překladu „Královští jezdci,“ odkazuje na duchovní rozměr této organizace založené na základech křesťanských hodnot a principů. Z původně účelového zařízení Apoštolské církve z roku 1992 přechází v roce 1996 na občanské sdružení (Royal Rangers v ČR, ©2020). V současné době je organizace zapsána ve veřejném rejstříku spolků jako zapsaný spolek pod spisovou značkou L 3377 vedeným u Krajského soudu v Ostravě (Justice, ©2012-2015).

Každá velká fungující firma je postavena na hierarchii a struktuře organizace, totéž platí o organizaci Royal Rangers. „Vrcholným a řídicím orgánem je Národní rada v čele s národním velitelem Petrem Walachem. Krajské rady sdružují hlídky v krajích a koordinují regionální práci a krajské projekty. Přední hlídky jsou pobočnými spolky a pracují ve všech krajích ČR. V roce 2020 pracují ve 44 předních hlídkách s 1 702 členy“ (Royal Rangers v ČR, ©2020). Na základě mezinárodní metodiky pracují vedoucí jednotlivých hlídek s dětmi a mládeží ve čtyřech základních skupinách.

Ranger kids: děti ve věku 5 – 8 let (předškoláci – druhá třída)

Discovery rangers: děti ve věku 9 – 11 let (3. – 5. třída)

Adventure rangers: děti ve věku 12 – 14 let (6. – 8. třída)

Expedition rangers: mládež ve věku 15 – 18 let (od 9. třídy do 18 let)

Náplní organizace je vytváření cílů pro rozvoj dětí a mládeže ve čtyřech oblastech života, a to fyzického, duševního, duchovního, sociálního, a tím preventivně předcházet chování, které by mohlo vést k sociálně patologickým jevům nežádoucím pro společnost. Tyto čtyři oblasti znázorňuje ve znaku Royal Rangers dominantní zlatá hvězda spolu s červenými hroty vyjadřujícími základní učení Bible a modrými

symbolizujícími zákoník, čímž vytváří ucelený obraz poslání této organizace a jako zářící hvězda při pohledu na nebe spojuje lidi stejného smýšlení po celém světě.

Zlaté pravidlo Royal Rangers vychází z biblického Nového zákona, a to přímo z evangelia podle Matouše: „Ve všem dělám druhým to, co chci, aby i oni dělali mě“ (Matouš 7:12). Na základě tohoto humanistického pravidla se snaží získat děti a mládež pro ušlechtilou myšlenku, připravit a vyslat žít aktivní a plnohodnotný život.

Mottem organizace je „Vždy připraven“. Pomocí dobře zvoleného metodického plánu vedoucího k získávání vědomostí, pozitivních návyků a dovedností z oblastí života v přírodě – tábornictví, mezilidských vztahů, první pomoci, křesťanské etiky a základů biblického učení, se snaží toto motto naplnit. Mladý člověk tak přichází k samostatnosti a odpovědnému životu, kdy je schopen pomoci nejen sám sobě, ale i druhým.

Veškerá činnost organizace se odehrává na schůzkách v místních klubovných předních hlídek, víkendových akcích při základnách, výletech, sportovních a kulturních akcích a při tématických táborech.

Členové Royal Rangers, jako jedna velká rodina, přijímají do své členské základny všechny děti a mladé jedince bez rozdílu pohlaví, rasy, barvy pleti, víry a náboženství. Oproti jiným organizacím je zde umožněna účast na akcích pro neorganizované děti a mládež, které nejsou členy.

Podobně jako ostatní volnočasové organizace věnující se dětem a mládeži, jsou také Royal Rangers odkázáni na dotace a sponzorské dary. Mezi hlavní přispěvatele patří MŠMT⁵, MPSV⁶, EU⁷, kraje a města.

2.2 Historie

Historie organizace Royal Rangers je neodmyslitelně spjata s Apoštolskou církví patřící mezi evangelikální církve, která se na základě její věrouky řadí k letničnickému hnutí. Letnice, židovský svátek slavený jako dožínky 50. den po Velikonocích a 10. den po Nanebevstoupení Páně, se stal dnem seslání Ducha svatého na apoštoly. A podle svědectví Jana Křtitele: „Spatřil jsem, jak Duch sestoupil jako holubice z nebe a zůstal na něm“ (Jan 1:32), nám holubice symbolizuje seslání Ducha svatého, a podoba ohnivých jazyků usazených nad apoštoly symbolizuje dar promlouvání v cizích

⁵ MŠMT - Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

⁶ MPSV - Ministerstvo práce a sociálních věcí

⁷ EU - Evropská unie

jazycích, který je základním rysem letničního hnutí a umožňuje tak lingvisticky šířit víru po celém světě.

Dějiny letniční církve v českých zemích sahají do oblasti severní Moravy s centrem Těšínského Slezska obydleného většinou evangelickým obyvatelstvem. Zde se na začátku 20. století zformovala skupina modlitebníků při evangelickém sboru pod názvem Spolecznosc chrzescianska⁸, která po požádání obdržela 15. 7. 1910 registraci spolku s názvem Spolek pro rozhodné křesťany. Činnost spolku a její evangelizační práce byla pro místní obyvatele tak přitažlivá, že se začala rychle rozšiřovat po shromážděních v domech (Bubik, 2005).

Z hlediska volného času je spolek významný tím, že začal aktivně pracovat s mládeží. Byla zapojována do činnosti nedělních besídek, pěveckých sborů, divadelních kroužků a dechových orchestrů. Větší nárůst sborů začal po návratu bratří z I. světové války. Ti navázali na aktivní evangelizační práci s mládeží a položili pevné základy pro jejich šíření.

Po druhé světové válce a během komunistického režimu čelila činnost letničního hnutí neustálému tlaku a represím. Významným datem je 25. leden 1989, kdy existenci církve oficiálně povolila tehdejší komunistická vláda. Klíčovou roli zde sehrál Rudolf Bubik (1941-2016), který se stal biskupem nově vzniklé Apoštolské církve. Pomohl procesu legalizace církve a integraci roztroušených letničních sborů. K 1. lednu 2020 eviduje Apoštolská církev 55 sborů po celé České republice (Apoštolská církev, ©2018) a nejde opomenout, že právě v rámci účelových zařízení u nás v Třinci v roce 1992 zakládá Apoštolská církev pobočku mezinárodní organizace Royal Rangers.

Mezinárodní organizace Royal Rangers vznikla v 60. letech v USA za účelem pomoci mladým lidem při hledání skutečných životních hodnot. Odtud se postupně rozšířila do ostatních zemí. Z hlediska významnosti organizace u nás je důležité Švýcarsko, kde v roce 1992 u příležitosti Národního výcvikového tábora bylo seznámeno s programem a způsobem práce 12 vedoucích z České republiky. Metodika a způsob práce je natolik oslovila, že se v roce 1993 uskutečnil první Národní výcvikový tábor v ČR (Royal Rangers v ČR, ©2020).

A od těch chvil proplovají Královské flotily se svými předními hlídkami ve vlnách naší historie, kde zaujímají pod názvem Royal Rangers své místo s dalšími organizacemi.

⁸ Spolecznosc chrzescianska - Křesťanské společenství

2.3 Přední hlídka Royal Rangers Valašsko

Valašsko se může pyšnit tím, že má jednu z prvních předních hlídek založenou už v roce 1993 s pořadovým číslem 3, kdy k roku 2018 oslavila své pěkné 25. výročí. Je součástí celostátní sítě organizace Royal Rangers v ČR a pracuje pod záštitou Apoštolské církve – Valašského regionálního sboru.

3. přední hlídka Royal Rangers Valašsko působí v rámci své činnosti v celém valašském regionu a má samostatné oddíly ve městech Vsetín, Jablůnka, Valašské Meziříčí, Rožnov pod Radhoštěm a Bystřici pod Hostýnem.

V programové činnosti si každý oddíl samostatně připravuje schůzky a menší výlety. Společně se organizují víkendové akce a tábory. Pro pořádání větších akcí je od roku 2016 umožněn pronájem turistické základny Mraveniště ve Valašské Bystřici, která se dá pronajímat dalším organizacím pro víkendové akce, školy v přírodě, kurzy, nebo tábory.

O tom, že má přední hlídka Royal Rangers Valašsko své místo u občanů a měst v regionu, vypovídá projekt AUTO, při kterém se díky dárcům podařilo vybrat finance pro zakoupení devítimístního auta Ford Transit a ten se tak stal pěkným dárkem k 25. výročí. Mezi hlavní sponzory patří MŠMT, Zlínský kraj, Město Vsetín, Město Rožnov pod Radhoštěm, Obec Jablůnka, Apoštolská církev – region Valašsko a mnoho dalších štědrých dárců (Royal Rangers Valašsko, ©2020).

Za dobře fungující přední hlídkou Royal Rangers Valašsko, za plněním mezinárodní metodiky a zákoníku organizace, stojí s dokonale připraveným programem vedoucí Petr Machalec, známý pod přezdívkou „Peca“, ochotný vždy pomoci a obětovat svůj volný čas pro výchovu dětí a mládeže.

3 Inspirace I - pedagog Čeněk Kramoliš a Valašsko

Čeněk Kramoliš byl velký pedagog a spisovatel věnující se regionální literatuře a historii oblasti Valašska. Jeho velký odkaz pedagogické, historické, vlastenecké, spisovatelské a sběratelské činnosti je inspirací pro tuto práci, ale inspiraci a obohacení může přinést každému, kdo si od srdce zvolil pedagogickou práci jako své životní poslání.

3.1 Inspirace

Kdo by neznal Aloise Jiráska a jeho román *Psohlavci*, popisující chodské povstání na Chodsku. Už hůře si vybavíme českého katolického kněze Jindřicha Šimona Baara, spisovatele venkovské prózy zobrazující běžný život na chodské vesnici a Karla Klostermanna s jeho venkovskou prózou zaměřenou na oblast Šumavy. Výčtem osobností bychom mohli pokračovat dále. Každý region má své prozaiky, na které je patřičně hrdý. Dodnes se z generace na generaci předávají jejich umělecká díla, která udržují jejich odkaz živý.

Do oblasti Moravy bychom mohli zařadit tři významné osobnosti. V rámci historické hierarchie se na prvním místě nachází „Učitel národů“ Jan Amos Komenský, biskup Jednoty bratrské, filosof, spisovatel a především pedagog. Druhé místo zastupuje František Palacký, rodák z valašských Hodslavic nazývaný „Otec národa“, historik, politik a spisovatel. Třetí by určitě patřilo Čeněku Kramolišovi, valašskému rodákovi z Rožnova pod Radhoštěm, který byl označován jako „Valašský prozaik“.

3.2 Pedagog Čeněk Kramoliš

V čase předvánočního adventu, a to 7. prosince 1862, se ve valašském městě Rožnově pod Radhoštěm narodil Čeněk Kramoliš. Hvězdy samy jako by mu v tento den předurčily být velkým idealistou a upřímným člověkem s pohledem směřujícím do dálek, naplňujícím jeho životní cestu dobrodružstvím a poznáním.

Své dětství a mládí Čeněk Kramoliš popisuje v knize *Moravská babička, Mládí v horách a stráních a Život na horách*. My se zde v rámci práce zaměříme na jeho bohatou a inspirující pedagogickou činnost.

První pořádné studijní krůčky vedly na nižší gymnasium ve Valašském Meziříčí s myšlenkou navázat na vyšší gymnasium v Olomouci. Po úmrtí tatínka, který se věnoval řeznické profesi, nemohla maminka nadále Čeňka Kramoliše udržet na škole a rozhodla se ho dát učit do obchodu. Nebýt jeho poručníka, bratra jeho otce a též řezníka, který poradil, aby studoval na učitelské škole v Příboře, kde měl možnost stipendia, nestal by se kandidátem učitelství a budoucím pedagogem (Kramoliš, 1948).

Při studiu v Příboře a negativní vzpomínce na jednoho profesora si uvědomil, jakým vzorem učitel nemá být a jakým by byl rád on sám. V té době myšlenka nadčasová a stále platící: „Ne hrozbou, ale láskou a povzbuzováním lze žáky přimět k pilnějšímu učení a dodati jim více smělosti a chuti k práci“ (Kramoliš, 1948, s. 16).

Po úspěšně složené maturitě roku 1882 a bedlivém hledání v předplaceném učitelském časopise *Komenský* se rozhodl poznat další oblast Moravy a vydat se na dráhu pedagoga mimo Valašsko, do oblasti Hané, kde by složil zkoušku způsobilosti. Při slibu mamince, že nezapomene na Valašsko, odchází do Vyškova, kde skládá předepsanou přísahu a 1. 9. 1882 nastupuje na škole v Krásensku (Kramoliš, 1948).

Krásensko bylo Kramolišovi startovací pedagogickou drahou, kde pochopil, že ne vždy je třeba dodržovat učení podle cvičných návodů, ale je nutné ho přizpůsobit dané skupině a snažit se vyučovat prakticky. Vytváří zde své první psané pojednání na téma *Jak vychovávají počty*, kde se zamýšlí nad tím, jak mohou suché číslice a čísla působit na výchovu dětí. Práce byla oceněna samotným inspektorem Okresní školní rady ve Vyškově a zapsal se díky ní do pedagogického prostředí, které s ním, jako s pedagogem, může do budoucna počítat (Kramoliš, 1948).

Při zastupující funkciodučitele v Krásensku splnil Kramoliš v roce 1885 v českém městě Jičíně zkoušku způsobilosti pro obecné školy a mohl se stát nadučitelem vlastní obecné školy. Dostal místo na jednotřídní škole v Marhěfích (dnešní Marefy) nacházejících se v okrese Vyškov. Zde se v roli nadučitele pustil do realizování představ školy splňující podmínky kvalitní výuky. Za souhlasu místní školní rady objednal potřebné obrazy (přírodopisné, dějepisné) a fyzikální pomůcky. Pořádal pololetní veřejné zkoušky a výstavy prací žáků, což bylo v té době novinkou. Docílil tím většího zájmu žáků o studium a ochoty rodičů posílat své děti do školy. Pro dospělé pořádal nedělní vzdělávací besídky, zájezdy do divadla a zemského muzea. V nedalekých Bučovicích pořádal přednášky pro dámy sdružené ve spolku „Osvěta“ a v roce 1886 se stal jednatelem učitelského spolku „Komenský“ pro okres bučovský a slavkovský (Kramoliš, 1948).

Po téměř čtyřletém pobytu v obci Marhéfy, které se zásluhou Čenka Kramoliše počestily na Marefy, je opouští a stěhuje se do nově zřízené dvojtřídní školy v Kloboučkách blízko Bučovic, kde působí 16 let. Založil zde obecní knihovnu a nedělní školu pro hospodáře. Se svými žáky vysázel 570 ovocných stromů a za pobytu zde vydal 11 knih a napsal 118 povídek a článků do různých časopisů. Významný je rok 1892, kdy se Čeněk Kramoliš v den jmenin svojí maminky Anny žení s Julií Šmídovou z Bystrovan u Olomouce a prožije s ní šťastných 50 let manželství (Kramoliš, 1948).

Motivací pro další učitelskou kvalifikaci byla zmínka o tom, že venkovský učitel musí zůstat venkovským učitelem, kterou prohlásil německý básník Goethe a Kramoliš se o tom dočetl z článku jednoho časopisu. Hnán vlastní ctižádostí a cílevědomostí přihlásil se ke zkoušce pro školy měšťanské a v roce 1896 dostal vysvědčení způsobilosti pro tyto školy. Na doporučení stát se odborným učitelem a později ředitelem školy je v roce 1905 ustanoven prvním učitelem na měšťanské škole ve Slavkově. Než stihne nastoupit, dostane nabídku z Vyškova, kde je zřízená česká škola měšťanská pro chlapce i pro dívky. Ve více než dvouletém období se kromě vyučování a psaní věnuje pedagogicko-didaktickým článkům a přednáší v ženském vzdělávacím spolku „Vlasta“ (Kramoliš, 1948).

Na návrh zemské školní rady obdrží Čeněk Kramoliš výnos pana c.k. ministra kultury a vyučování, jímž se stává v roce 1908 na dobu šesti let okresním školním inspektorem pro školy českého školního okresu hranického. Je to veliké uznání za jeho dosavadní publicistickou činnost a působení v jednotřídní, dvojtřídní a měšťanské škole. Toto ocenění bylo pro vlastence a zapáleného pedagoga jako stvořené. V letech 1907/08 byla zřízena vedle německé také česká okresní školní rada. S pečlivostí sobě vlastní dohlédl na zakoupení českých tiskopisů, třídních knih, knih a jiných potřebných věcí do školy. V roce 1911 navštívil Bosnu a Hercegovinu a zdejší tureckou školu. Téhož roku bylo vypsáno místo na pozici ředitele dívčí školy měšťanské v Hranicích, kterého se s radostí ujal. V následujícím roce 1912 zřizuje v Hranicích průmyslovou školu pro šití prádla a oděvnictví nazvanou ženská průmyslová škola, která se později stala školou rodinnou. Zřídil pokračovací školu pro učednice a od roku 1912 zakládá Kroniku města Hranic a vede ji zdarma až do roku 1935. Za jeho dobrou práci a zásluhy je v roce 1913 jmenován c.k. okresním školním inspektorem pro nové funkční období. Byl to druhý a poslední dekret až do vysloužení, což znamenalo do 60 let. „Za období šesti let, během kterých byl na pozici školního inspektora, bylo zřízeno v okrese 6 nových škol,

31 tříd, 18 školních zahrad a při 9 školách zavedeny ženské ruční práce“ (Kramoliš, 1948, s. 112,113).

Nad relativním obdobím klidu a míru se objevil velký vítr a ten dne 28. července 1914 přivál krutou bouři v podobě I. světové války, která zasáhla celý svět. Málokdy se setkáváme s připomenutím, jak velký následek zanechal tento konflikt na našem školství. Jedno z mála svědectví nám zaznamenal Čeněk Kramoliš ve své knize *Válečné vzpomínky školního inspektora* napsané pro zachování vzpomínek učitelstva na smutné období válečné. „Noví nemají tušení o tom, co práce, strádání a starostí zažili učitelé za války a zdá se jim to snad jen pohádkou, slyší-li o tom vypravovatí“ (Kramoliš, 1924, str. 3). Mnoho učitelů bylo povoláno pro plnění vojenské služby na frontu. Za těchto okolností přicházely především malé obce o své kantory a výuka zde nemohla probíhat. Mnoho z nich po návratu z fronty trpělo fyzickými a psychickými nemocemi a své funkce nemohli dostát.

Ve válečné době se Čeněk Kramoliš staral o zajištění povinných sbírek prádla, šatstva a jahodového listí. Byl členem „podpůrného fondu hospodářské pomocné úřadovny pro manželky vojáků, členem Okresního sirotčího spolku, Červeného kříže a Českého srdce“ (Kramoliš, 1948, s. 114).

Velké poděkování a zásluha mu přísluší za aktivní činnost při pomoci vyreklamování učitelů z povolávání na vojnu a z fronty. Kolik asi dojemných a děkovaných dopisů mu bylo posláno za tak dobrý skutek? Ta radost a štěstí, která musela být vyzařována z tváře vojáka při čtení zprávy ze zákopů válečné mašinerie, že jede domů. Slzy a dojetí při vzpomínce na rodinu a domov bez každodenního strachu ze smrti a zmrzačení.

Své funkce využil pro zřizování českých menšinových škol v obcích hranického okresu, kde převládalo německé zastupitelstvo a upozadilo tím snahu české výuky. Zakládá polské školy pro Poláky, kteří museli dobrovolně, nebo přinucením opustit východní Halič, když ji dobyli Rusové. V roce 1926 odchází Čeněk Kramoliš, okresní školní inspektor, do výslužby a symbolicky nám zanechává *Příručku pro učitele* napsanou v roce 1911, jako odkaz a inspiraci pro práci budoucích pedagogů.

3.3 Odkaz Čenka Kramoliše

Odkaz velkého pedagoga, spisovatele, povídkáře, sběratele národopisného materiálu a humanisty Čenka Kramoliše je stále živý. Během svého bohatého života se věnoval

zdokonalování úrovně vzdělávání v oblasti svého působení a své zkušenosti předával dále pomocí publikační činnosti, aby se mohla dostat k rukám všech. Napsal mnoho historických románů a povídek vztahujících se k rodnému a milovanému valašskému kraji. Zdramatizoval jednoaktové hry, pověru Luca (Přástky), Sezení městské rady v Rožnově v 18. století a Portáši. Hru Portáši pro Národopisnou slavnost a výstavu ve Vsetíně roku 1930 rozšířil na čtyřaktovku. Uskutečnil více jak 100 přednášek pedagogicko-didaktických, národopisných, vlasteneckých a literárních. Města Hranice a Valašské Klobouky po něm pojmenovala ulici. Stal se čestným občanem několika měst. Roku 1931 promluvil na Radhošti za účasti 15 tisíc lidí při odevzdávání sousoší sv. Cyrila a Metoděje a sochy Radegasta. V roce 1942 byl pozván k poklepání základního kamene kostela sv. Anny z Větkovic ve Valašském muzeu v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm (Kramoliš, 1948).

Během válečného období druhé světové války se nemohly knihy Čenka Kramoliše prodávat a vydávat, a to proto, že se zastával chudých a utlačovaných. Popisovaly vzpoury odbojných Valachů proti tyranským vrchnostem. Zařadily se na index zakázaných knih a musely být staženy z veřejných knihoven (Kramoliš, 1948).

Čeněk Kramoliš zvaný „Moravský Jirásek“ umírá 16. 6. 1949 v Brně, kde dožil u své milované dcery. Jeho velkým přáním bylo, aby mohl po smrti spočinout v Rožnově pod Radhoštěm mezi svými spolurodáky. A tak, jak napsal v knize *Hraničářští hrdinové*, pokud „žijí Valaši, a budou se svými vzpomínkami na chrabré své předky žítí dále, dokud kraj a řeč svou budou milovati“ (Kramoliš, 1937, s. 236), nezapomenou. A pokud se někdy vydáte do Valašského Muzea v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm, nezapomeňte navštívit Valašský Slavín u kostelíka, kde se nachází pietní místo s náhrobky nejvýznamnějších osobností Valašska, mezi které se Čeněk Kramoliš čestně zařadil. Věnujte mu tichou vzpomínku, představte ho své rodině, kamarádům a blízkým, ať jeho odkaz žije dál a inspiruje další generace Valašského lidu. Protože my jsme Valaši, jedna rodina...

4 Inspirace II – Valašsko

Každý region naší země oplývá jedinečnou historií a kulturou, na kterou by měl být každý rodák patřičně hrdý. Nést v srdci a předávat dalším generacím lidové umění, zvyky, zpěvy, muziku, tance, pověsti a pohádky by mělo být posláním nás samých. V šedesátých letech 20. století napsal pan Bělunek: „Rodí se nová doba. Tím ovšem nenávratně zaniká i ta krása lidové idyly obsažené v lidových zvycích, zpěvech, tancích, pověrách a zaniká i náš krásný valašský kroj v městě i na dědinách“ (2011, s. 8).

Věřme, že to tak není. Vizitkou Valašska nejsou pouze wellness centra, Karlovský gastrofestival, Vizovické Trnkobraní, mezinárodní rockový festival Masters of Rock, nebo Bolek Polívka. Je to oblast plná krásných přírodních míst, významných osobností a architektonických zajímavostí.

4.1 Valašská krajina

*Valašské hory
A ty naše hory,
Bože to sú hory!
Na nich prozpěvují
Archandělské sbory.*

(František Táborský, Melodie 1883)

„Když Pán Bůh stvořil celý svět, tož zrobil aj to milučké Valašsko. Pěkné kotáry⁹ tam skrčil, mezi ně stlačil doliny a ty osadil všelikým stromovím, keré rodilo sladké ovoce“ (Elišková, 1992, s. 88).

Z geologického pohledu se nachází Valašsko v oblasti Vnějších Západních Karpat vznikajících v období třetihor při působení několika alpinských vrásnění vytvářejících rozsáhlé soustavy mladých pásemných pohoří. Díky tomu, že od ukončení pohybu z geologického vnímání času neuplynula dlouhá doba, je pohoří tvořené soustavou mohutných hřbetů od sebe oddělených mnoha údolími a kotlinami. Celkovou modelaci reliéfu podpořil trvalý výzdvih celé oblasti v období čtvrtohor. Geologická stavba této oblasti spadá do pásma flyšového¹⁰ a celkově lze tuto oblast charakterizovat jako chudou na nerostné suroviny (Pavelka, 2001).

⁹ Kotáry - „vysoko položená paseka, horský terén, kopec, hora“ (Kazmír, 2001, s. 132)

¹⁰ Flyš - rytmické střídání jílovců, pískovců, prachovců, slínovců, vzácně vápenců a slepenců (Pavelka, 2001)

Valašsko je díky velkému zastoupení flyšového pásma bohatě zavlaženo vodou vázanou v jílovité vrstvě, a proto zde často dochází k rizikovým sesuvům půdy. Voda prostupující kamenitou a pískovcovou půdou rychle odtéká do malých říček a způsobuje časté záplavy. Flyšové pásmo Karpat umožnilo uskutečnit odvrtní nejhlubšího vrtu v České republice „Jablůnka - 1“ s dosaženou hloubkou 6506 m a vytváří podmínky ke vzniku pseudokrasových jeskyní. Na území Valašska je zmapováno 38 jeskyní a nachází se zde nejdelší pseudokrasová jeskyně na Moravě „Cyrilka“ s délkou 370 m opředená mnoha pověstmi o pokladech, zbojnicích a tajemných postavách.

Z pedologického hlediska je Valašsko zastoupeno zejména třemi půdními typy. Dle charakteru krajiny a nadmořské výšky se zde vyskytují podzoly, nivní půdy a hnědozemě. Podzoly nacházející se v nejvyšších polohách jsou zemědělsky nevýznamné a využívají se pro účely lesnictví a pastevectví. Údolí okolo řek je zastoupeno typem nivních půd. Ty jsou díky častému zaplavování a vysoké hladině podzemní vody slehlé a málo provzdušněné. Pro intenzivnější zemědělské využití je potřeba regulace vodního toku a provedení odvodnění. Bohaté na živiny jsou až hnědozemě tvořené hlinitou a jílovitohlinitou půdou (Pavelka, 2001). Tento typ půdy umožnil pěstování jedné ze základních plodin každého Valacha. Byly to brambory neboli po valašsky „zemňáky“, bez kterých by život na Valašsku nebyl možný. Od mládí je člověku vštěpována věta „Zemňáky a zelé, živobyť celé“.

Oblast Valašska je se svou nadmořskou výškou rozdělena do pěti z devíti vegetačních stupňů, a to od třetího (dubobukový) až po sedmý (smrkový) vegetační stupeň a díky tomu je tato oblast bohatá na flóru a faunu s výskytem mnoha vzácných druhů, jako je např. modrásek černoskvřný (*Maculinea arion*) a prstnatec bezový (*Dactylorhiza sambucina*) (Pavelka, 2001).

A právě tento reliéfní typ krajiny a klimatické podmínky stály za tím, že se stala domovem pro přicházející salašnické pastevece ovcí a koz až z dalekého Rumunska. Zažehla se „valašská kolonizace“ (Pavelka, 2001), která u nás dala vzniku etnické skupině Valachů. Valachů hrdých a bojovných. Vždy připravených chránit naše hranice před nepřáteli a bojovat za správnou věc.

4.2 Osidlování Valašské krajiny

V období pravěku a raného středověku zůstává Valašská krajina lidskou činností zasažena minimálně. K osidlování zdejších oblastí dochází až kolem 13. století.

Ideální krajinou pro život ve středověku byla krajina zemědělská, obdělávaná člověkem (Urbanová, 2014). Hory a lesy byly brány jako brána do jiného světa. Byla to temná místa, kde hrozí nebezpečí a možné setkání s tajemnými, strašidelnými a bájnými bytostmi. A právě to bude jeden z důvodů, proč mají obyvatelé Valaška velký vztah k horám, přírodě a ukrytému tajemství lesa. Od nepaměti si vytvářeli s divokou přírodou symbiotický vztah.

Až ve 13. století se začali kolem řeky Bečvy usazovat lidé v rámci probíhající kolonizace. Postupným klučením¹¹ lesa získávají místo pro vytváření kulturní krajiny. Dokládá nám to písemný středověký doklad z roku 1308 vydaný Vokem z Kravař. Pojednává o rozsáhlé transakci pronájmu majetku templářského řádu na Vsetínsku Vokovi a jeho dědicům. Podmínky smlouvy vypovídají o kolonizační činnosti templářů, kterou zde zahájili a v níž měl pronajímatel pokračovat (Urbanová, 2014). Vzpomínka na přítomnost templářů je dodnes živá díky každoročním Templářským slavnostem pořádaným na Vsetínském zámku (Muzeum Valaško, ©2020).

V průběhu středověku stačila místním obyvatelům vesnic jejich políčka kolem řek. S narůstajícím počtem usedlíků bylo potřeba pro hospodaření získat půdu novou. Vedlo to k „pasekářské kolonizaci“, která začala v 16. století. Ve stejném období začali do oblasti přicházet valaši¹² se svými stády ovcí a koz putující z Rumunska přes Slovensko až k východní Moravě. Vzájemně se tak setkala „pasekářská kolonizace“ s „valašskou kolonizací“. Následkem obou kolonizací bylo postupné velké odlesňování pro účely získávání nové zemědělské půdy (pole, louky a pastviny). Tento způsob hospodaření vedl ke změně biotopu, erozi půdy, sesuvům v krajině, odnášení úrodné vrstvy a povodním v nížinách. Půda tak byla chudší a méně plodná, to vše se odráželo na samotném hospodaření, obživě a zdraví obyvatel až do období 19. století, kdy se začaly tyto okolnosti brát na zřetel (Urbanová, 2014).

4.3 Život na Valašsku a jeho obyvatelé

Říká se, že každého člověka formuje jeho rodina a prostředí, ve kterém vyrůstá. Valaško si vysloužilo v dřívějších dobách pověst chudého a drsného kraje na východě našeho území, kde žijí odbojní Valaši se svým jadrným nářečím a horským

¹¹ Klučení - čištění lesa

¹² „Slovo valach je použito ve smyslu označení zaměstnání pastevce ovcí a koz. Až za třicetileté války se začalo používat označení Valaši pro obyvatele hornatých oblastí východní Moravy“ (Urbanová, 2014, s. 399).

pasteveckým způsobem života. Už „od počátků představovali Valaši svobodomyšlnou složku poddaných, poddaných nepřítelů spolehlivých, pokud šlo o oddanost vrchnosti“ (Štika, 2015, s. 151).

Valaši jako vlastníci ovčích stád měli v hospodářském systému svobodnější postavení. Nerobotovali, vrchnosti platili jen za pronajaté pastviny a odváděli jí naturální dávky. Vytvářeli vlastní samosprávu s úřadem valašského vojvody a valašským právem, které respektovala samotná vrchnost (Štika, 2015).

Místní podnebí a kopcovitá krajina utvářela nejen tělo, ale i ducha každého Valacha. Ten vyrůstal do výšky jako horská jedle s tělem hubeným, pružným (Bělunek, 2011) a adaptovaným pro běhání po kotárech.

Každé děťátko, ogárek¹³, či cérečka¹⁴ přicházeli většinou na svět v chalupě ze dřeva s malinkými okny, aby uvnitř bylo v zimě teplo a v létě chladno.

*Dyž sa Valášek narodí,
matka ho oknem vyhodí,
vyhodí ho napřed nohama:
„Di sa, Valášku, živiť horama!“*

*Dyž sa narodí Valášče,
matka ho trávnicú opáše:
„Tu máš, cérečko, vázání,
abys měla s čím chodiť horami!“* (Šuleř, 1989, s. 32)

Žena, které se narodilo dítě, bývala z důvodu umístění jejího lůžka v rohu jizby¹⁵ označována jako „kútnica“. Pro různé pověry nesměla po dobu šesti týdnů vcházet do jiného domu, na cizí pozemek, ani do kostela. Pro narozené dítě byla přichystána kolébka, nebo kolebač¹⁶ přichycený k trámu. Při prvních krůčcích si musela chodidla pomalu zvykat na chození bosa. Před 1. světovou válkou, a ještě několik let po ní, byl velký nedostatek bot. Chodívalo se většinou naboso, a jen v zimě v podomácku vyrobených „dřevákách“ vyplněných proti zimě slámou, kožešinkami, nebo papírem.

¹³ Ogárek - „chlapeček do 12 let“ (Kazmír, 2001, s. 218)

¹⁴ Cérečka - „dívčička, které nemá ještě 14 let“ (Kazmír, 2001, s. 35)

¹⁵ Jizba - „světnice“ (Kazmír, 2001, s. 115)

¹⁶ Kolebač - „trávníka-loktuša, ve které se nosí na zádech seno, suchý list, roští z lesa, plodiny z pole apod.“ (Bělunek, 2011, s. 14)

Mnoho dětí při mírnější zimě chodilo do školy naboso s tím, že od svých spolužáků místo smíchu obdrželo chválu a obdiv. V pozdějších letech se k obleku nebo kroji přidali krpce¹⁷, papuče, vysoké boty a šněrovací botky. Situace se zlepšila až poté, co začala firma Baťa na trh dodávat levnou výběrovou obuv (Bělunek, 2011).

Tradiční lidový oděv na Valašsku byl jako všude jinde odrazem podmínek geografických, klimatických, hospodářských a sociálních (Urbachová, 2004). Vyráběn byl „z domácích textilních vláken-lněného a konopného plátna, hrubé vlněné huně přírodních barev a jemnějšího barveného sukna“ (Urbachová, 2004, s. 5).

V současnosti přejímají valašské folklórní soubory za oděvy „lidové kroje“ ze začátku 2. poloviny 19. století, ale dříve byly tyto oděvy pod valašskými názvy „šaty“, „obšata“, „zaodívka“ vnímány nositeli jako standardní lidové odívání (Urbachová, 2004).

Každý Valach si v sobě nese kus horského pasekáře po svých předcích, kteří zde vymýtili kus lesa a usadili se. Díky velké rozloze jednotlivých obcí byly chaloupky od sebe hodně vzdálené, ale zato rodiny držely více při sobě. Rodině stačila k obživě malá zahrádka, ovečka, koza a kravka. Rodiny si vytvářely ubytování od conacu¹⁸, salaše¹⁹, koliby²⁰, pasekářského domu a usedlosti, stániska²¹, až po grunty²².

Od mládí jsou všichni vedeni k velké pracovitosti. V zimě tloukl v obydlí tkalcovský stav, vrčel starý kolovrat, probíhaly dračky²³ peří a přástky²⁴. To vše za doprovodu zpěvu, smíchu a vyprávění tajemných příběhů a pohádek ze zdejšího kraje. Doma probíhala výroba šindelů²⁵, dřevěných škopků, březových metel, saní, kuchyňských pomůcek, dřevěných hraček atd. Ženy se věnovaly spřádání lnu, ovčí vlny a vyšívání. Pro větší příjem se pracovalo v panských lesích, chodilo na sběr lesních plodů a hříbků. Někteří odcházeli do větších měst, a dokonce také do Ameriky (Bělunek, 2011).

Ale v srdci pasekáře neustále zněl hlas rodného šumícího lesa nesoucí se po kotárech, a tak se vždy rád vracel do svého milovaného kraje. Metoděj Jahn to vystihuje

¹⁷ Krpce - „opánky (pásky) kožené valašské z kusu kůže (přivazují se k nártu koženými řemínky, tzv. *ovlaky*“ (Kazmír, 2001, s. 138)

¹⁸ Conac - „letní hospodářství“ (Štika, 2015, s. 98)

¹⁹ Salaš - „pastýřská chatrč na horách pro ubytování“ (Kazmír, 2001, s. 314)

²⁰ Koliba - „bouda hlídací, přístřešek“ (Kazmír, 2001, s. 127)

²¹ Stánisko - „stále hospodářství“ (Štika, 2015, s. 100)

²² Grunt - „statek“ (Kazmír, 2001, s. 76)

²³ Dračky - „společné draní peří“ (Kazmír, 2001, s. 57)

²⁴ Přástky - „společné předení na kolovratech“ (Kazmír, 2001, s. 283)

²⁵ Šindel - „třešní krytina ze šindelů“ (Kazmír, 2001, s. 348)

slovy: „Sotva tě zhlédnu země drahá, radostí se mi zvlí hruď. Po klobouku si ruka sahá, Valašsko moje-zdrávo bud“ (Valašsko moje, ©2020).

Strava obyvatel na území Valašska se od 13. až 15. století moc nelišila od stravy rolnického lidu ostatních částí naší země. Byla jen díky klimatickým podmínkám a reliéfu krajiny o něco chudší. Pěstovalo se žito, ječmen, oves, proso, zelí a možná také luštěniny. Ze zvířat se choval především hovězí dobytek pro mléko a sýr. Z drůbeže to byly slepice a husy. Okolní prostředí poskytovalo dostatek lesní zvěře, ryb a možnost včelaření (Štika, 2018).

Od 16. století se s příchodem „valašské kolonizace“ jídelníček obohacuje o ovčí sýr, brynzu, žinčici a skopové maso. Valašské sýry se staly velikou novinkou, které neodolala ani panská vrstva. Dva valašské sýry se v roce 1556 dostaly dokonce na tabuli olomouckému biskupovi. V 17. století je častým jídlem pohanka. Ovoce je zastoupeno především jablky, hruškami a švestkami. Zmínky o bramborách se začínají vyskytovat až v 19. století (Štika, 2018).

Leč byla valašská strava chudá, do gastronomického světa uvedla jídla jako jsou např. pagáče²⁶, podlesníky²⁷, osuchy²⁸, kyselica²⁹, domikát³⁰, lepiduša³¹, oštěpek³², frgál³³ a mnoho dalších jídel, pro která určitě stojí tento region navštívit.

Valaši od nepaměti oplývali láskou k hudbě a tanci. „Tancem vyjadřovali svůj život, svá přání a své tužby. Za salašského života vznikl na pastvě v horách při gajdách (dudy) a písťale odzemek“ (Šuleř, 1989, s. 76), což je valašský druh tance. Mezi lidové hudební nástroje se řadí především nástroje vzduchové a strunné. Mezi oblíbený nástroj vzduchový se řadil volský roh, který vydal jediný tón a sloužil především pasákům dobytka, strážcům hranic a ponocným. Volské rohy nahradily „salašovky“. Měly přímý nebo zahnutý tvar. Vyráběly se ze smrkového a jedlového dřeva menších stromků. Kus se rozštípl na dvě půlky, ty se vydlabaly a stáhly k sobě lýkem. Nakonec se omotaly třešňovou nebo březovou kůrou a opatřily dřevěným nátrubkem. Sloužily především

²⁶ Pagáč - „placka z nekvašeného těsta“ (Kazmír, 2001, s. 237)

²⁷ Podlesník - „placka z řídkého bramborového těsta pečená na zelném listě v peci“ (Kazmír, 2001, s. 257)

²⁸ Osuch - „placka pečená na plotně bez tuku (z mouky mleté na ručním „mlýnci““ (Kazmír, 2001, s. 231)

²⁹ Kyselica - „polévka z kyselého zelí“ (Kazmír, 2001, s. 147)

³⁰ Domikát - „polévka z pepřné ovčí brynzy“ (Štika, 2015, s. 71)

³¹ Lepiduša - „očistěné brambory uvařené v osolené vodě, zahuštěné hrubou moukou, rozetřené na talíř ve dvou vrstvách proložených povidly, mákem a omaštěné máslem“ (Štika, 2015, s. 169)

³² Oštěpek - „uzený sýr“ (Eliášová, 1992, s. 27)

³³ Frgál - „tradiční valašský koláč“ (Eliášová, 1992, s. 15)

portášům a pastýřům. Valašští salašníci dokázali vyrobit také koncové píšťaly, které se staly prototypem pastýřských píšťal a fujar. Dechový nástroj dudy znali Valaši trojí, a to pod pojmenováním „fuky“, „šutky“ a „gajdy“. Ke strunným nástrojům se řadí nejstarší smyčcový nástroj, který si na Valašsku sami vyráběli. Jednalo se o „ochlebky“, malé, půlmetrové housličky vyrobené z javorového a smrkového dřeva obarvené ze slupek vlašských ořechů. Používaly se při masopustních průvodech ve spojení s gajdami. Basy si muzikanti dělali většinou sami a jednalo se třístrunné a čtyřstrunné basy „půlky“ (Šuleř, 1989).

Co by bylo Valašsko bez cimbálové muziky. Před cimbálem se hrávalo na starý trsací nástroj „kobza“, vyráběna byla z javorového a švestkového dřeva. „Bývala desetistrunná, na prvních čtyřech strunách se hrála melodie, ostatní struny byly doprovodné. Drnkalo se na ně seříznutým brkem nebo kosticí ze šněrovačky“ (Šuleř, 1989, str. 68). V dnešní době je většinou zastoupena cimbálová muzika v sestavě hudebních nástrojů, cimbál, dvoje housle, basa a píšťala (klarinet). K muzice patří rovněž zpěv a nejde opomenout „valašskou královnu písně“ Jarmilu Šulákovou, rodačku ze Vsetína, která za své zásluhy dostala medaili in memoriam a její hrob se nachází na Valašském Slavíně ve Valašském muzeu v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm spolu s dalšími valašskými velikány.

4.4 Medailon Valašska

Cílem této kapitoly není snaha uchopit tak obsáhlé téma do pár stránek. Je to jen malý vhled a toto závěrečný medailonek.

Valašsko je místem krásné přírody, kopcovité krajiny, turistických a cyklistických tras, ráj běžkařů a lyžařů. Z významných kopců jmenujme bájnou horu Radhošť (1129 m n. m.), která své jméno obdržela od staroslovanského boha války Radgosta, Radhosta, či Radegasta, jehož socha z ryzího zlata prý na hoře stála a její záře se nesla do celého kraje (Polášek, 2013). V současnosti zde můžete navštívit kapli sv. Cyrila a Metoděje, poblíž sochu Radegasta od autora Albína Poláška a areál Pustevny pojmenovaný po poustevnících, kteří zde pobývali. Pustevny jsou charakteristické dřevěnými stavbami v lidovém slohu 19. století postavené na návrh slovenského architekta a etnografa Dušana Jurkoviče. Mezi zajímavé vrcholy patří určitě Solán (861 m n. m.), nazývána „Valašský Olymp“, jenž se nachází v blízkosti

obce Velké Karlovice. Najdeme zde krásnou dřevěnou stavbu zvonice, ve které je zřízeno informační centrum a pořádají se zde různé výstavy, koncerty a krásné svatby.

K zajímavým místům, která stojí za návštěvu, se řadí Valašské Muzeum v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm, kostel Panny Marie Sněžné ve Velkých Karlovicích, skanzen Mikuláščíkovo fojtství v Jasenné a zámky ve Valašském Meziříčí, Vsetíně (stálá expozice Živá paměť regionu) a Vizovicích.

K významným událostem pro seznámení se s tradicemi, lidovým krojem, tancem a muzikou patří Liptálské slavnosti (mezinárodní folklorní festival), Rožnovské slavnosti (mezinárodní folklorní festival), Portášské slavnosti ve Valašské Bystřici, Valašský mikulášský jarmek ve Valašských Kloboukách, jarmarky ve Valašském Muzeu v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm, sečení luk na Soláni, Sklářský jarmark v Karloince a tradiční valašské poutě.

Jmenovat zde všechny osobnosti Valaška by zabralo mnoho stránek. Zájemce odkážme na webové stránky s názvem „Osobnosti Valaška“, kde se v databázi nachází přes šest set osobností. Najdeme tam například osobnosti jakými byly Jan Kobzář (akademický malíř, grafik, spisovatel), Josef Sousedík (odbojář, podnikatel, politik) přezdívaný Moravský Edison známý svým elektrickým vozem (vlakem) „Slovenská strela“, Jiří Raška (skokan na lyžích, trenér) v roce 1968 získal jako první Čech v historii zlatou olympijskou medaili, Zdeněk Kašpar (folklorista, hudebník) zakladatel cimbálové muziky Malá Jasenka, Bohumil Peroutka (historik, pedagog, muzejník) popularizátor přírody a historie Valaška v celostátně vydávaných turistických průvodcích a mnoho jiných osobností spojených s krajem valašským (Osobnosti Valaška, ©2020).

Valaško je rovněž oblíbeným místem filmařů. Natočily se zde filmy a pohádky jako *Děvčica z Beskyd* (1944), *Portáši* (1947), *Smrt si říká Engelchen* (1963), *Stíny horkého léta* (1977), *Perinbaba* (1985), *Císař a tambor* (1998), *Dvanáct měsíčků* (2012), *Děda* (2016), *Největší dar* (2020) a okolo dalších šedesáti inscenací (kr-zlínský, ©2020).

Vášnivý čtenář, student, badatel a zájemce o historii a etnografii se nemusí bát, že by nebyl dostatek knižních zdrojů. Literatura o Valašku dosahuje širokého rozsahu žánrů a druhů od pohádek, pověstí, legend, pranostik, moudrostí, humorných příběhů, slovníků, zpěvníků, kuchařek, průvodců, komiksů až po knihy zabývající se historií, architekturou, faunou a flórou.

Pro každého Valacha je jeho rodný kraj „kúšček země nade vsecky země utěšený a požehnaný, šcedrý a milučký jak maměnciny oči“ (Eliášová, 1992, s. 89). A nezbývá nic jiného, než vás sem pozvat a nechat poznat tento malebný kraj na vlastní kůži. Kdoví, třeba si ho také zamilujete.

5 Inspirace III – Portáši, historie a tradice

Až se jednou vydáte navštívit valašské Pustevny a budete se procházet malebnými lidovými dřevěnými stavbami, podívejte se v chatě Libušín na krásné malby dle návrhu Mikoláše Alše s motivy valašských a slovenských pověstí.

Možná budete zrovna rozjímat nad velikou malbou zobrazující hrdě stojící postavu v zeleném kabátci opírající se o obušek³⁴ a ptát se sami sebe, kdo to asi je, aniž by vás napadlo, že se právě díváte na vyobrazení legendami opředeného nejsilnějšího portáše Stavinohu z Karlovic. Kdo to ale portáš je?

5.1 Portáši

*„Portášů kosti zetlívají
tam na Valašské Bystřici,
však pověst o nich v celém kraji
hlásají vnukům staříci
s důvěrou v srdcích: kdyby znovu
nepokojný se vrátil čas,
ti portáši se zvednou z rovů
a rod svůj budou bránit zas.“* (Jahn, 2012, s. 97)

Slovo portáš je odvozeno od latinského slova „porta“ - brána a maďarského „portás“ - strážce. Původně se tedy jednalo o strážce brány do země a průsmyku zemských hranic mezi Moravou a Uhry. Byly zvláštním sborem horského četnictva ustanoveného roku 1638 (Šuleř, 1989).

V dnešní době jsou portáši především díky literární tvorbě a působením Valašského sboru portášského interpretováni pozitivně a řadí se tak mezi valašská historická specifika.

Nelze ale opomenout, že tyto sbory byly původně zřízeny na základě výnosu samotného římského císaře Ferdinanda III. jako podpůrná ochrana proti stále rebelujícím protestanským valachům, kteří cítili velkou křivdu ze strany vrchnosti. Ta se neustále snažila o rušení starých valašských práv a výsad, vymáhala robotní povinnosti a poplatky, pronásledovala a utiskovala pro vyznávání evangelické víry (Šuleř, 1989).

³⁴ Obušek - „valaška, sekerka zdobena rytím (zbraň i hůl Valachů) s dlouhým okovaným topůrkem“ (Kazmír, 2001, s. 210)

Proto v počátcích nenalezla „činnost portášů porozumění u lidu, který si uvědomoval pochybnost a protilidovost této feudální instituce, která chránila společenský řád, s nímž lid nesouhlasil“ (Dostál, 1966, s. 37).

A jako každá mince má svůj rub a líc, tak byl rozdílný i pohled valašského obyvatelstva na činnost portášských sborů. Pokud chránili krajinu před vpády Tatarů, Turků, kuruců³⁵ a chytali lupiče, lid je měl rád. Pokud ale zakročili proti zbojníkům a horalům, kteří stáli proti vrchnosti, upadli do nemilosti (Šuleř, 1989).

Není se tedy čemu divit, že písně, tance, pověsti a pohádky vcelku mlčí o portáších, ale oslavují zbojníky jako hrdiny (Dostál, 1966).

Po třicetileté válce portášské sbory působily až do roku 1830 a staly se nedílnou součástí historie Valašska, ve kterém vytvářejí obraz nebojácných strážců valašský hor a místního lidu. Díky autorům (Daniel Drápal, Alfons Ševčík, Oldřich Šuleř, Čeněk Kramoliš, Miloš Kašík, Metoděj Jahn, J. F. Karas, Helena Mičkalová atd.), umělcům (Mikoláš Aleš, Jan Kobzář, Stanislav Mikuláščík, Antonín Chromek, František Vrzalík atd.) filmu *Portáši* (1947), pořadu České televize *Folklorika, Náš venkov, Záhady Toma Wizarada* v části *Portáši a zbojníci*, a především Valašskému sboru portášskému, ožívá duch, tradice a odkaz „mužů kroku ostražitého a pozoru pronikavého“ (Drápala, 2017, str. 3) po dnešní dny a věrme, že bude žít i pro následující generace.

5.2 Portáši – historie

Jako bychom se při popisu vzniku sboru zemských portášů ocitli v příběhu slavné legendy o hrstce bájných bojovníků povoláných k ochraně svého lidu, kteří se beze strachu vrhají vstříc nebezpečí.

Počátky sboru portášského se vážou k roku 1638, kdy během třicetileté války vládla na severovýchodní Moravě neutěšená situace. Moravský zemský hejtman Salm byl pověřen na základě vydaného reskriptu naverbováním sta věrných Valachů pro potlačení rebelujících Valachů a zbojnických skupin způsobujících v kraji neklid. Tento oddíl věrných Valachů byl z řad místních obyvatel valašského původu, fyzicky zdatných a znajících terén v dočasné činnosti po dobu potřeby, jinak byl rozpuštěný (Urbanová, 2014).

Přelomovým rokem se stává rok 1717, kdy je sbor trvale ustanoven jako bezpečnostní nástroj financovaný moravskými stavy. Sboru dělenému na desátnictva

³⁵ Kuruc - „uherský povstalec“ (Kazmír, 2001, s. 144)

velel poručík a jeho zástupce byl ve funkci šikovatele. Po polovině 18. stol. působil v ryze horské krajině Valašska na území severní části Bílých Karpat, Javorníků, Vsetínských a Hostýnských vrchů a Moravskoslezských Beskyd (Urbanová, 2014).

Díky dlouholetým pozitivním zkušenostem byli v roce 1775 portáši exteritoriálně nasazeni do Brněnského kraje k pochytní zdejších lupičských band. O rok později přišla žádost také z Olomouckého kraje, která nemohla být z důvodu vyčerpání sboru akceptována. Pochvalné ohlasy vedly v roce 1786 k návrhu o rozšíření sboru na území celé Moravy, ale rozhodnutím císaře Josefa II. z roku 1787 byl tento projekt zamítnut (Urbanová, 2014).

V rámci specifických úkolů jim byly od roku 1788 svěřovány po dobu šestnácti let povinnosti v souvislosti s pobytem ruských vojáků (bezpečnost transportu potravin, příprava). Ve druhém a třetím desetiletí 19. století se působení portášského sboru omezilo na teritorium Hradištského a Přerovského kraje s výjimkou mnohaletého zvyku po období olomouckých trhů patrolovat³⁶ na hlavní přístupové cestě od Hranic, přes Lipník nad Bečvou, až po Daskabáty (Urbanová, 2014).

Ve 20. letech 19. století dochází roku 1829 z důvodu personální krize a nezájmu ze strany úřadů tyto stavy doplňovat k vydání dekretu, který s platností od roku 1830 určuje zrušení sboru a uzavírá tak skoro dvousetletou historii činnosti portášských strážců hor (Urbanová, 2014).

5.3 Portáši – tradice

Uplyne už pomalu druhé století od zrušení portášského sboru a jeho tradice je neustále živá. V dnešní době je centrum novodobé činnosti portášského sboru spojeno s obcí Valašská Bystřice. Vedle bystřického desátnictva vznikly sbory ještě v Čeladné a na Rusavě. Členové sdružení portášů dodržují na základě studia historických pramenů zvyk nošení dobových krojů a výstroje. Svou účastí na mnoha kulturních akcích připomínají slavnou portášskou tradici na Valašsku a vytvářejí populární tzv. Living history, kterou může každý z nás zažít na vlastní kůži.

Památku na portášský sbor připomínají cimbálové muziky, Portáši z Čeladné a Portáš ze Vsetína. Vsetínský pivovar produkoval světlý ležák Portáš, České dráhy

³⁶ Patrůla - „vojenská hlídka“ (Kazmír, 2001, s. 243)

pojmenovaly svůj rychlík spojující obousměrně Vsetín s Prahou Portáš a na hřebenu pohoří Javorníků stojí horský hotel nesoucí jméno Portáš.

Necht' vzpomínka na ně zůstane živá a rozlučme se s portáši slovy samotného Čenka Kramoliše: „Byli to chlapíci! Obětovali své životy, aby se lidé zatím mohli ozbrojit a ženy s dětmi ukrýt v lesích. Obětovali své životy za náš kraj, za celou naši milou zemi“ (Drápala, 2017, s. 160) a Alfonse Ševčíka: „... portáši znamenají v historii naší země prvek kladný, směřující k pořádku a rozvoji naší země“ (Drápala, 2017, s. 165).

6 Inspirace IV – Valašští zbojníci

*„Ej léščí, léščí, zelené léščí,
vandrovali zbojníci, pámbu jim daj štěstí!
Pofukaj, povívaj, větríčku voňavý,
poráňaj, pozrážaj rosičku před nimi!“ (Šuleř, 1989, s. 23)*

Valašská krajina jako by sama lákala ke zbojnické činnosti. Zalesněný hornatý kraj s mnoha pseudokrasovými jeskyněmi a opuštěnými kolibami skýtal ideální podmínky pro úkryt lidí i různých pokladů.

Samotné valašské zbojnictví bylo důsledkem narušení harmonického života horských pastýřů. Docházelo k rušení tradičních valašských práv a výsad. Byla snaha o vymáhání robotní povinnosti. Často docházelo k pronásledování a utiskování pro vyznávání evangelické víry. To vše vedlo k rebelantství proti vrchnosti a touze po spravedlnosti s nádechem hesla romantického patosu „bohatým brát, chudým rozdávat.“

Co by byl kraj bez hrdiny. Podkarpatská Rus má Nikolu Šuhaje a Slovensko Juraje Janošíka. Na Moravě je nejznámější zbojník Ondráš nazývaný „Pán Lysé hory“ a jeho druh Juráš.

Co se týče samotného Valašska, jmenujme hrdinské zbojníky, jakými byli „Gajduška, Švrčka z Rusavy, Měrka, Bobáčka, Bogara ze Vsacka, bratři Klanicovy na Halenkově a Beneška z Liptálu“ (Šuleř, 1989, s. 23).

Zbojnictví a rebelantství na Valašsku vybízí od nepaměti k tvorbě různých uměleckých děl literárních, výtvarných, řemeslných a hudebních. Dokáží v člověku probudit obraz tajemných pověstí, legend, pohádek, a přenést ho do světa bludiček, světlonošů a na místa ukrytých pokladů v hrncích, truhlách, ve skále, v jeskyni, ve vyhnílé kořeni a mezi kořeny staletých stromů, nad kterými o svatojánské noci hoří barevné plamínky.

Jedna z Valašských pověstí vypráví o tom, že ve Velkých Karlovicích byl prý nejznámější zbojník Paseka (Valašsko – Horní Vsacko, ©2005-2014). A právě po jeho stopách se rozhodla na svém letním táboře vydat 3. přední hlídka Royal Rangers Valašsko, která nám tak dokazuje, že téma Valašska, portášů a zbojníků je v srdci každého Valacha stále živé.

7 Organizační příprava tábora

Kde jsou ty „romantické“ představy odjezdů dětí na tábory, co jsme čítali jako mladí v románech o životě v přírodě. „Ale myslíš, tatínku, že mne přijmou? A víš, kde se mám hlásit a co je k tomu třeba? Namítal jsem. Neboj se, všechno jsem už zařídil. Jsi už přihlášen do tábora. Zítra tě půjdu představit, koupíme, čeho třeba, a pozítří odjedeš na dva měsíce do lesů“ (Novák, 1969, s. 4).

7.1 Legislativní podmínky pro pořádání dětských táborů

I přesto, že v dnešní době jezdíme na tábor, z legislativního pohledu se jedná o zotavovací akci, která musí splňovat dané právní normy a řídit se příslušnými zákony a vyhláškami. Jedná se především o „zákon č. 471/2005 Sb., úplné znění zákona č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví a o změně některých souvisejících zákonů, dvě základní vyhlášky ministerstva zdravotnictví, a to: č. 148/2004 Sb., kterou se mění vyhláška č. 106/2001 Sb. o hygienických požadavcích na zotavovací akce pro děti a č. 602/2006 Sb., kterou se mění vyhláška č. 137/2004 Sb., o hygienických požadavcích na stravovací služby“ (Burda, 2008, s. 7).

Tábor „Po stopách zbojníka Paseky“ bude organizovaný desetidenní pobyt s plánovaným počtem 30 dětí ve věku od 10 do 14 let. Jedná se tedy o zotavovací akci a pořádající z organizace Royal Rangers Valašsko zajistí splnění všech podmínek vyplývajících z dané legislativy pro uskutečnění zotavovací akce.

7.2 Podmínky přihlášení na tábor

Účast na každém táboře je podmíněna závaznou přihláškou. Ty se každým rokem od 1. 3. zveřejňují na oficiálních stránkách organizace pro konkrétní tábory daného roku. Přihláška je ve formě elektronického formuláře (Příloha č. 1) a po vyplnění přijde na e-mail odesílatele potvrzení o rezervaci.

Do konce čtrnáctidenní rezervační lhůty je třeba dodat následující náležitosti:

- přihláška – vytisknuta a podepsána zákonným zástupcem dítěte
- posudek lékaře – potvrzen dětským lékařem
- kartička zdravotní pojišťovny – kopie

- zaplatit účastnický poplatek – přijatou platbu si organizace kontroluje sama (není třeba zasílat potvrzení)

Tyto náležitosti, jako je přihláška, posudek lékaře (Příloha č. 2) a kopie kartičky zdravotní pojišťovny, je potřeba zaslat naskenované na e-mail nebo v papírové formě na adresu hlavního vedoucího tábora. Pokud se nepodaří zaslat všechny náležitosti v rezervační lhůtě, organizace má právo nabídnout místo dalšímu zájemci. Závazné přihlášení je hlavním vedoucím potvrzeno e-mailem.

Cena tábora, způsob platby, termíny a možnosti storna přihlášky jsou uvedeny v informativním e-mailu s přihláškou. Na vyžádání organizace vystaví fakturu pro zaměstnavatele, potvrzení pro odbor MěÚ³⁷ nebo zdravotní pojišťovnu.

Po potvrzení účasti dítěte na táboře zašle hlavní vedoucí zákonnému zástupci dítěte formulář prohlášení o bezinfekčnosti (Příloha č. 3), který je nutné odevzdat v den nástupu na tábor, seznam věcí (Příloha č. 4), doporučení – co se může stát (Příloha č. 5), táborový řád (Příloha č. 6) a měsíc před začátkem tábora bližší informace k odjezdu.

7.3 Místo konání tábora

Podle vyhlášky č. 106/2001 Sb. o hygienických požadavcích na zotavovací akce pro děti se tábor bude konat v místě, kde nehrozí znečištění ovzduší nad stanovené limity, ani překročení hygienického limitu hluku pro chráněný venkovní prostor, a pro snadný logistický přístup vede k místu tábora přístupová cesta (Vyhláška MZ č. 106/2001 Sb.).

V malebné části Valašska, ve Velkých Karlovicích – Podtátém, blízko státní hranice se Slovenskou republikou se pod „Mlžnou horou“³⁸ ukrývá místo (Příloha č. 7), kde po několik let tábořil 2. oddíl vsetínských skautů (Příloha č. 8) a pro tentokrát zde přivítá organizaci Royal Rangers Valašsko. Místo (Příloha č. 9) bylo předem domluveno s bývalými členy 2. oddílu vsetínských skautů působících nyní ve spolku Blackbirds, kterým patří pozemky v oblasti tábora a jeho okolí.

³⁷ MěÚ - městský úřad

³⁸ Mlžná hora - kopec, který se vypíná nad tábořištěm v Podtátém. Slouží jako barometr, když se zahalí mlhou, znamená to, že bude dlouho pršet a naopak (oddílové názvosloví)

7.4 Prostorové podmínky pro tábor

Zotavovací akce se pořádají ve stavebách nebo ve stanech. Pro tento tábor volíme ubytování ve stanech, týpí a srubu. Stany a týpí jsou majetkem organizace, srub (Příloha č. 10) bude díky bývalému skautskému členství hlavního vedoucího symbolicky pronajat od spolku Blackbirds.

Každý stan se skládá ze stanové podsady 200x200x80cm vyrobené ze smrkových ohoblovaných prken natřených lazurou přírodní barvy a konstrukce na nepromokavou plachtu. Vnitřek stanu je vybaven postelovými nosníky a rošty, závěsnou skříňkou s dvířky a závěsnými úložnými policemi. Podlahový rošt do stanu se vždy z důvodu velkého opotřebení vyrábí přímo na místě nový. K plánovanému táboru je přichystáno šestnáct popisovaných stanů. Z toho jeden stan bude sloužit jako marodka (izolace), nebo k přespaní návštěv. Děti se ve stanech ubytují podle pohlaví s výjimkou případu, kdy vysloví souhlas pro společné bydlení zákonný zástupce dítěte (např. sourozenci).

Vedoucí a organizační tým se ubytuje ve dvou týpí, s kapacitou čtyř osob v jednom, rozdělených podle pohlaví. Srub se využije k uskladnění zásob a zázemí možného ubytování.

V prostoru tábořiště se nachází otevřená a krytá kuchyně splňující podmínky pro kvalitní vaření. Ke kuchyni přiléhá krytá jídelna tvořena třemi řadami dlouhých stolů a šesti lavicemi. Je umístěna tak, aby byla v klidném, stinném a chladném prostoru lesa. Poskytne tím co největší pohodlí a klid při jídle.

Důležité pro zotavovací akce je vytvoření podmínek pro osobní hygienu. Jako umývárnu využijeme místní křišťálově čistý a chladný horský potok plnící funkci nejen očištnou, ale také zdravotní (otužování). Pro pohodlné sprchování jsou k dispozici zajištěny dvě vojenské solární sprchy umístěné ve stanech, k tomuto účelu určených.

Toalety se vybudují v přilehlém lese vedle tábořiště. Podle daného počtu účastníků se zřídí tři suché toalety oddělené podle pohlaví a poskytující podmínky intimity. V jejich blízkosti bude zajištěna možnost umytí rukou v tekoucí vodě. Denně se budou zasypávat zeminou nebo jiným přírodním sypkým materiálem. Před opuštěním tábora se všechny toalety důkladně zasypou a označí, aby v následujícím roce nebyly na stejném místě.

7.5 Zásobování vodou

Voda je základ života. Bez vody by neexistoval život. Voda nejen že je důležitá pro život, ale je základním prvkem pro splnění podmínek pořádání delší zotavovací akce. Povinností organizátora je jeden měsíc před zahájením tábora ohlásit orgánu veřejného zdraví (Krajská hygienická stanice) způsob zabezpečení pitnou vodou.

Pro tábor je zajištěn a ověřen zdroj pitné vody pocházející ze studny od místního obyvatele bydlicího nedaleko místa tábořiště.

Pitná voda se bude dovážet denně v uzavíratelných nádobách zhotovených z materiálů určených ke styku s pitnou vodou a k tomuto účelu přímo vyčleněných. Na zásobování dohlíží vždy denní služba, která večer dováží nové zásoby. Důležité je dát pozor na to, že přes veškeré kontroly je třeba podávat vodu pro pitný režim v převařené formě, jako čaj nebo jiný tepelně upravený nápoj.

K osobní hygieně, s výjimkou čištění zubů, slouží čistý horský potok vyhovující hygienickým limitům ukazatelů vody ke koupání ve volné přírodě (Vyhláška MZ č. 148/2004 Sb.).

7.6 Stravování

Stravování na táborech se řídí hygienickými požadavky stanovenými zvláštními právními předpisy vyhlášky MZ č. 148/2004 Sb. a je opravdu třeba dbát na to, aby byla pečlivě prostudována pořadatelem/organizátorem tábora.

Ke stravovacím účelům je zajištěna krytá kuchyně tvořena pevnou dřevěnou konstrukcí. Uvnitř je vybavena dvěma sporáky na tuhá paliva a kamennými kamny, určenými pro vaření ve velkých hrncích. K přípravě jídla slouží po stranách vyrobené stoly a poličky k uskladnění koření a nádobí na vaření. K výdeji hotového jídla je připraven čistý podélný stůl (tzv. rozdáváčka) s namalovanými čtverci a čísly. Tradičně od roku 1994 (Tábor Invaze) se každému tábořníkovi přiřazuje číslo. To je následně vyraženo na každý díl ešusu a při výdeji jídla se přichystá na určené číslo namalované na výdejním stole. Funkci to plní organizační (přesně se ví, komu se jídlo vydává a komu ne) a hygienickou (určení majitele špinavého jídelního nádobí).

Tábor je místem, kde poprvé mnozí z nás „přičichli“ k vaření a tuto zkušenost ocenili ve starším věku. Nebojte se proto děti zapojovat do vaření. Vyhláška MZ č. 106/2001 Sb. umožňuje, aby se děti na zotavovací akci do 50 účastníků

podílely na přípravě stravy a jejím výdeji. Musí být ale pod dohledem osoby činné při stravování a vlastní Zdravotní průkaz pracovníka v potravinářství (potravinářský průkaz) a je nutné, aby byl zdravotní stav dítěte sloužícího v kuchyni posouzen zdravotníkem.

Přímo vedle kuchyně se nachází jídelna. Jak bylo uvedeno, je tvořena třemi řadami dlouhých stolů a šesti lavicemi. Nachází se v klidném, stinném a chladném prostoru lesa. Poskytuje tak co největší pohodlí a klid při jídle.

Skladovací prostory pro potraviny jsou vyhrazeny v prostoru pod „muří nožkou“. Jedná se o dřevěný přístřešek (zásobák) vybudovaný pod podsadovým stanem. Je to místo chráněné před nepříznivými vlivy a zároveň dostatečně větrané. Potraviny se uskladňují v policích nad zemí, jsou chráněny před útokem hlodavců, koček, psů a jiné zvěře, která by se mohla dostat do přístřešků. Během noci je pravidelně kontrolován nočními hlídkami. Po zkušenostech z tábora na Ukrajině z roku 1996, kde se vyskytovaly hromadné útoky myši na potraviny, nás už ale nemůže nic zaskočit.

Chladné skladovací místo, neboli „přírodní lednička,“ se nachází v prostoru blízko horského potoka a je vybudována ve svahu. Krytá zeminou a zabezpečená masivními dvířky poskytuje ochranu pro uskladněné potraviny (jogurty, másla, vejčička, mléko, konzervy atd.) určené pro spotřebu toho dne, kdy byly přivezeny. Čerstvě dovezené maso se přímo zpracuje a tepelně připraví ke konzumaci. Po krátkou dobu před přípravou je možné ho ponechat v hrnci položeném v horském potoce zatíženém kameny.

Jídlo na táboře dostávají děti 5x za den (snídaně, svačina, oběd, svačina, večeře). Nepřetržitě je k dispozici čaj pravidelně doplňovaný do nádoby s pitím (várnice). Pokud děti dostanou od rodičů nějaké sladkosti, dávají se do podepsaných krabiček nebo sáčků a uskladňují v „zásobáku“. Po obědě děti obdrží sladkost (maškrtku) a dochází k vlnění.³⁹

O logistiku zásobování potravinami se stará provianták.⁴⁰ Ten podle připraveného jídelníčku (Příloha č. 11) den předem napíše objednávku a při převzetí potravin obdrží dodací list, který založí do účetnictví. Má tak přehled o rozpočtu a spravedlivě nakládá s penězi.

³⁹ Vlnění (tsunami) - pojídání sladkosti v některém ze stanů převážně mladších členů oddílu (oddílové názvosloví)

⁴⁰ Provianták - osoba starající se o zásobování tábora potravinami (oddílové názvosloví)

V dřívějších dobách dovážel ve své Škodě 1203 potraviny Esa Tykánen⁴¹, nebo jsme si je sami vozili z obchodů na dvoukoláku. Pro dvě určené osoby ze služby to byla vždy výhra. Nemuseli škrábat brambory a mohli jet do obchodu, kde si pro sebe a jiné táborníky nakoupili sladkost. V ten den se stali vzácnou výpravou s dlouhým seznamem věcí na nákup (hlavně sladkostí), na kterou se s netrpělivostí čekalo, pokaždé samozřejmě s otevřenou a přátelskou náručí.

V dnešní době už to tak dobrodružné není. K dispozici je táborové auto a pro potraviny se jezdí do blízkých domluvených obchodů. Potraviny nám poskytuje nedaleký obchod s potravinami COOP Jednota spotřební družstvo ve Vsetíně a maso místní řezník z Velkých Karlovic.

Je zapotřebí si dát pozor na potraviny, které se na táborech nepodávají:

- mléko a mléčné výrobky z mlékárenského neošetřeného mléka (mimo tržní síť)
- zmrzlinu vlastní výroby a zmrzlinu porcovanou ze skupinového balení
- tepelně neopracované masné výrobky
- tepelně neopracovaná vejce a výrobky z nich
- nedostatečně tepelně opracovaná vejce a výrobky z nich
- majonézu vlastní výroby a výrobky z ní (Burda, 2008, s. 13)

Doplňme pro větší bezpečí dětí k tomuto seznamu od pana Burdy ještě volně rostoucí ovoce a veškeré lesní plody. Především pozor na houby!!!

7.7 Nakládání s odpadem, recyklace

Odpady jsou závažným problémem nejen v domácnostech, ale také na každé zotavovací akci, kde je zapotřebí se řídit podmínkami stanovenými zvláštními právními předpisy vycházejícími z vyhlášky MZ č. 106/2001 Sb.

„Je nutné ukládat odpady do uzavíratelných nádob, které lze snadno čistit a dezinfikovat, nebo do jednorázových plastových obalů. Odpady se skladují mimo prostory, ve kterých se manipuluje s potravinami.“

⁴¹ Esa Tykánen - pán, který se podobal finskému profesionálnímu hokejistovi a zajišťoval několik let zásobování na táborech. (oddílové názvosloví)

Potravinářský odpad ze zbytků jídla se na táboře ukládá do kryté odpadkové jámy, lidově nazývána „odpadovka“. Je umístěna v lese, mimo prostor manipulace s potravinami. Každý den je nahromaděná vrstva zbytkového jídla zasypána vápnem a tenkou vrstvou zeminy. Pro recyklaci odpadu (plast, sklo, nápojové kartony, plech) slouží barevné pytle přichycené v dřevěném přístřešku blízko odpadové jámy. Svoz těchto pytlů je dopředu domluven s obcí Velké Karlovice. Vždy po třech dnech dojde ke svozu, kdy pytle umístíme do příslušných kontejnerů. O ty se poté postará dodavatel služeb v oblasti nakládání s odpady.

7.8 Táborový zdravotník

Povinností organizátora vycházející ze zákona č. 258/2000 Sb. o ochraně veřejného zdraví je zajistit základní péči o zdraví všech účastníků zdravotníkem po dobu konání celého tábora. Zdravotníkem může být „fyzická osoba, která získala způsobilost k výkonu zdravotnického povolání lékaře, zubního lékaře, všeobecné sestry, porodní asistentky, zdravotnického záchranáře nebo zdravotnického asistenta, fyzická osoba, která absolvovala kurs první pomoci se zaměřením na zdravotnickou činnost při škole v přírodě nebo zotavovací akci, a student studijního programu v oblasti vzdělávání Všeobecné lékařství a zubní lékařství po úspěšném ukončení třetího ročníku“ (Zákon č. 258/2000 Sb.).

Na táboře „Po stopách zbojníka Paseky“ bude vykonávat funkci zdravotníka člen Royal Rangers Valašsko, který absolvoval akreditovaný kurz MŠMT „Zdravotník zotavovacích akcí“ uspořádaný Záchranou službou Royal Rangers.

Povinností zdravotníka je před zahájením tábora dohlédnout na zásobování pitnou vodou, spolupráce na sestavení jídelníčku, kontrola minimálního rozsahu vybavení lékárničky splňující požadavky vyhlášky MZ č. 106/2001 Sb. o hygienických požadavcích na zotavovací akce pro děti a případné její doplnění o chybějící materiál a medikamenty.

Při zahájení tábora převezme od účastníků Posudek o zdravotní způsobilosti dítěte, Prohlášení o bezinfekčnosti, Potvrzení o způsobilosti pro práci s dětmi a dorostem (Příloha č. 12) a zkontroluje Zdravotní průkaz u osob pracujících v kuchyni.

V průběhu celého tábora bude zdravotník:

- dohlížet na dodržování hygienických požadavků stanovených zákonem o ochraně veřejného zdraví č. 258/2000 Sb.
- zajišťovat základní péči o zdraví účastníků po dobu konání tábora
- kontrolovat zdravotní stav, dohlížet na zásady osobní hygieny a pitného režimu
- doprovázet účastníky tábora k lékaři a na odborná vyšetření
- vést zdravotní deník (Příloha č. 13), který bude po ukončení tábora archivován po dobu 6 měsíců u organizátora tábora
- posuzovat zdravotní stav u účastníků podílejících se na přípravě stravy
- hlásit výskyt přenosných nemocí smluvenému lékaři i KHS⁴²

Po skončení tábora zdravotník odevzdá organizátorovi lékárníčku, podá rodičům informace o zdravotních potížích, které účastník v průběhu tábora prodělal a o případném kontaktu s infekcí – informace o případném přisátí klíštěte (YMCA, ©2020).

Na úplný závěr předá řádně vyplněný a podepsaný „Zdravotnický deník“ a symbolicky tím uzavře péči o zdraví všech účastníků tábora.

7.9 Odpovědnost na táboře

Každý účastník tábora v době jeho konání přejímá určitou odpovědnost za své chování a svěřené předměty. Odpovědnost bude samozřejmě rozdílná podle funkce a role, kterou účastník zastává. Jiné hodnoty bude spravovat hlavní vedoucí/organizátor, proviantář, kuchař, zdravotník, a jiné samotné děti účastnící se tábora.

Hlavní vedoucí odpovídá za zajištění „praktického lékaře, který bude poskytovat zdravotní péči v místě konání akce“ (Burda, 2008, s. 8). Oznámí místo konání nejbližším stanicím policie a hasičského záchranného sboru. Zodpovídá u táborových pracovníků za dodržování „Zásad pro služebníky na letním táboře 3. přední hlídky Royal Rangers“ (Příloha č. 14), táborového řádu, BOZP⁴³ s dětmi a „je povinen vést o plnění povinností v oblasti BOZP táborovou dokumentaci“ (Burda, 2008, s. 46). Dále pak hlavní vedoucí odpovídá za inventář patřící 3. přední hlídce Royal Rangers

⁴² KHS - Krajská hygienická stanice

⁴³ BOZP - Bezpečnost a ochrana zdraví při práci

Valašsko, hospodaření s penězi, vedení kuchyně, odbornou činnost zdravotníka, nakládání s odpadem a chod celého tábora.

Odpovědnost a povinnost proviantáka, kuchaře a zdravotníka zde uvádíme v podkapitolách „Stravování“ a „Táborový zdravotník“. Proto se už o tom nebudeme zmiňovat a uvedeme odpovědnost účastníků tábora.

Účastník do 15 let:

- nemá trestní odpovědnost
- činnosti účastníka tábora musí být úměrné jeho věku a rozumovým schopnostem a zkušenostem
- musí být před jednotlivými činnostmi řádně poučen
- při nedodržení doporučených postupů při práci odpovídá za vzniklou škodu
- škodu lze vymáhat po něm, jeho rodičích, případně osobě, která nad ním vykonávala dozor

Účastník od 15 do 18 let:

- je trestně odpovědný až do výše ½ trestní sazby
- má plnou odpovědnost za přestupky
- musí být před jednotlivými činnostmi řádně poučen
- v případě, že vykonává funkci instruktora (praktikanta), musí být proškolen hlavním vedoucím z hlediska BOZP, a to minimálně v den nástupu na tábor
- při nedodržení doporučených postupů při práci odpovídá za vzniklou škodu
- škodu lze vymáhat po něm, jeho rodičích, případně osobě, která nad ním vykonávala dozor

Účastník nad 18 let:

- plná občanská i trestní odpovědnost
- v případě, že vykonává jakoukoliv funkci na táboře, musí být proškolen hlavním vedoucím z hlediska BOZP, a to minimálně v den nástupu na tábor
- při nedodržení doporučených postupů při práci odpovídá za vzniklou škodu
- škodu lze po něm vymáhat

(Burda, 2008, s. 46)

8 Programová příprava tábora

Příprava tábora je štafetový běh na dlouhou trať, kdy je třeba spolehnout se na jednotlivce plnící určité úkoly a jako společný tým doběhnout do cíle.

Při plánování každého tábora řešíme mnoho úkolů organizačních, finančních, technických a jednáme s mnoha institucemi a rodiči účastníků. Důležité je mít na paměti, že „gros“ (jádro) všech táborů dělá program.

8.1 Program tábora

„I dobře organizovaný tábor bez připraveného programu selhává. Hlavním cílem je včasné stanovení programových cílů připravovaného tábora“ (Bečák, 1997, s. 9).

„Musíme si uvědomit, co vlastně chceme, s kým a kde to chceme uskutečnit, a především čeho chceme dosáhnout. A k těmto záměrům pochopitelně musíme přizpůsobit vlastní program“ (Harmach, 2004, s. 38).

Při dodržování denního rozvrhu si dejme pozor na určitou navyklou stereotypnost u rozcviček, ranní prohlídky stanů, uvedení her atd. Naší snahou by mělo být v rámci pravidel zavedení jisté proměnlivosti (Bečák, 1997). Tak zaručíme u všech účastníků tábora neustálý zájem a radost z probíhajícího programu.

Táborový program (Příloha č. 15) by měl vést k tomu, aby pomohl „rozvíjet osobnost dítěte, podpořil jeho sebedůvěru, tvořivost, samostatnost a rozšířil jeho znalosti a dovednosti“ (Burda, 2008, s. 39). Je začleněn do pevně stanoveného táborového rozvrhu dne. Zde má vyhrazeno místo v dopoledním, odpoledním a večerním programu. Podrobnosti se účastníci tábora dozvědí vždy při ranním nástupu z denního rozkazu.

Povinností vedoucích je před odjezdem na tábor připravit:

- zásobu her, soutěží, sportovních závodů
- program pro plnění „Cesty pokroku“⁴⁴ – zdolávání stezky (bronzové, stříbrné, zlaté) za splněné odborky

⁴⁴ Cesta pokroku - Systém oceňování u Royal Rangers. Je založený na potřebách, zájmech a vlastnostech dětí dané věkové kategorie. Tento systém poskytuje dětem zdokonalování se v různých aktivitách a podává jim nové zážitky (webnode, ©2008-2021).

- program pro deštivé počasí
- večerní program – besedy, čtení, zpívání, hraní divadla, noční hry (bojovky)
- doplňkový program, který by měl vytvářet dobrého ducha tábora
- výpravy do blízkého okolí
- celotáborovou etapovou hru

(Bečák, 1997)

Táborový program (Příloha č. 15) se drží předem stanovených cílů a všech inspirativních prvků projektu. Seznamovací hry navodí pozitivní atmosféru, uvolnění a umožní se vzájemně poznat. Kreativní stránka, která je zde zastoupená modelováním z hlíny a kreslením panoramatického náčrtu, podpoří tvořivost a fantazii. Při pěších výletech, sportovních soutěžích, atletických disciplínách a hrách se zdokonalí motorické dovednosti. Zpívání valašských písní přispěje k rozvoji sluchu, paměti, rytmického a tonálního cítění. Při návštěvě muzea, poznávání „čarovného kvítí“ a „Cesty pokroku“ procvičíme kognitivní funkce a komunikační dovednosti. Zdraví a imunitní systém se posílí pomocí ranních rozcviček a koupáním v potoce. Kooperace, empatie, obětavost, nezištnost a mnoho jiných vlastností a dovedností se budou zlepšovat v rámci všech táborových aktivit, včetně nočních her a celotáborové etapové hry.

8.2 Rozvrh táborového dne

Rozvrh táborového dne je rámcově připraven předem, ale není třeba se ho striktně držet. Za nečekaných okolností (deštivé počasí, tropické vedro atd.) pohotově reagujeme tím, že některý program přesuneme na jiný den, vypustíme, nebo změním podle potřeb. V rozvrhu táborového dne ale „musí být pevně stanovena doba pro spánek, osobní hygienu a stravování. Rozvrh táborového dne musí odpovídat věku a zdravotnímu stavu dětí“ (Burda, 2008, s. 11).

Rozvrh táborového dne (Příloha č. 16) bývá vyvěšen na nástěnce umístěné na stěně srubu u hlavního vchodu po levé straně, kde není ohrožen nepříznivými povětrnostními vlivy.

K jednotlivým bodům táborového rozvrhu dne:

Poslední noční hlídka zatopí v kamnech, vzbudí vedoucího služby v kuchyni a předá tábor službě, které tímto okamžikem začínají její povinnosti.

- ve službě se střídají jednotlivé kmeny – zajišťují věci pro chod celého tábora
- služba se předává na večerním nástupu – junior předá dalšímu kmeni roh na troubení
- pomáhá podle potřeby v kuchyni – dřevo, nádobí ...
- uklízí a umývá stoly po snídani, obědě a večeři
- doplňuje vodu v kanystrech u toalet a v kuchyni
- dohlíží na to, aby byl ve várnici dostatek čaje
- 5 minut před každou činností troubí podle rozvrhu dne na zvířecí roh

Budíček probíhá různými způsoby. Od ranního pískání na píšťalku jsme upustili. Raději volíme příjemnější metodu hry na kytaru, flétnu, troubení na lesní nebo zvířecí roh. Při budíčku oznamujeme podle počasí, v jakém oblečení se nastupuje na ranní rozcvičku a kdo ji povede.

Rozcvičku si předem připravíme. Dbáme na to, aby všechny pro ránu rozhýbala, protáhla, rozehrála a ne moc unavila. Pro zajištění pestrosti cviků vedení střídáme. Na táboře máme odzkoušena dvě místa, kde s oblibou běháme. Proto první ranní věta bývá: „Na točnu, nebo k fiatu^{45?}“ Rozcvičku zakončíme ranní hygienou.

Po snídani si každý umyje nádobí, uklidí ve stanu a převlékne do kroje/trička. My používáme jednobarevná trička. Ty navrhuje jeden z našich vedoucích, šikovný grafik/malíř/fotograf.

Prohlídka stanů je velice důležitá a provádí ji vedení. Zaměřuje se na celkový pořádek. A to jak uvnitř, tak v blízkém okolí stanu, kde by se neměly nacházet třísky, hřebíky, oloupaný vosk, vypálené zápalky, odpadky a poházené špinavé oblečení. Z hlediska hygieny se dohlíží na umyté osazenstvo a uskladněné oblečení. Špinavé je oddělené od čistého a dbá se o to, aby nebylo navlhle a neplesnivělo. Pečlivé kontrole podléhá jídelní nádobí (ešus, misky, víčka, hrnečky, plecháčky, jídelní přístroje a nože). Pro bezpečnost práce neunikne kontrole ani sekera (rezatost, zubatost, tupost,

⁴⁵ U fiata - Točna nad tábořištěm, na které stával v době druhého tábora vrak polského fiata. (oddílové názvosloví)

nedostatečné zaklínování), kleště a KPZ⁴⁶. Při každé prohlídce stanů je kladen důraz na osobní (svíčky, petrolejky, háčky, ostré a těžké věci v poličce) a materiální (protrhnutí plátna, narušení impregnace) bezpečnost. Osazenstvo může také ohromit kontrolu účelně uloženými věcmi a „ochočenou mouchou“⁴⁷. Vše se hodnotí a získávají se body do táborového bodování stanů.

Nástup zahajuje a ukončuje táborový den. Oznamuje se pískáním písmene N (v morseově abecedě - ./národ), účastníci tábora všeho nechají a běží nastoupit po kmenech. Hlavní vedoucí počítá do deseti, a pokud to někdo nestihne, dostane Blac Box⁴⁸. Před nástupem je za zásluhy zvolena dvoučlenná vlajková četa, která vztyčuje a spouští státní vlajku. Povel „Vlajková četo – pochodem vchod“ se vydá ke stožáru, kdy první nese státní vlajku přes ruku. Při povelu „K vlajce – hled“ se na ranním nástupu rychle vztyčí a u večerního nástupu pomalu spustí. Pozor dejte, aby se nedotkla země, to je považováno za zneuctění. Z dalších používaných povelů zmiňme „Pozor“, „Pohov“, „Vyrovnat“, „Přímo – hled“ a „Rozchod“. V průběhu nástupu se přečte denní rozkaz (Příloha č. 17) a program. U večerního nástupu je zvykem vyhodnocení dne a předávání jednotlivých hodnocení. Bývá tradicí při závěru nástupu zaseknout/vyjmout sekeru ze špalku (symbolizuje to začátek a konec denní práce). Jelikož mají všechny nástupy slavnostní nádech, doporučujeme důkladně nastudovat jejich etketu.

Polední klid je vyhrazený čas bez organizovaného programu. Nedoporučuje se provozovat náročné fyzické aktivity. Musíme brát na vědomí, že je to období odpočinku a zklidnění pro nabrání nových sil. Na našich táborech bývá zvykem trávit polední klid v lese u potoka, čtením knih, bekáním⁴⁹, praním prádla, nebo jen tak si lenořit a rozjímat.

Večerka začíná ve 22 hodin a oznamuje se troubením na zvířecí roh. Od této chvíle se už neprovádí žádná činnost, která by rušila noční klid. Je to kouzelné období. Za pěkného počasí na nebi září hvězdy a vychází tajemný měsíc. Táborníci tiše krácejí ke svým stanům, kde při svitu svíčky (petrolejky) spokojeně uléhají do spacích pytlů. Usínají při šumění horského potoka, větříku napínajícím plachtu stanu a kroků právě

⁴⁶ KPZ - Krabička poslední záchrany

⁴⁷ Ochočená moucha - Plusové body při bodování stanů, kdy moucha nacházející se ve stanu přejde z plachty stanu na prst vedoucího a zůstane na něm pět vteřin, bez toho, aby uletěla.

⁴⁸ Blac Box - Černá skříňka se jmény hříšníků. Při potřebě se ze skříňky losuje papírek se jménem a daná osoba musí provést zadanou práci (oddílové názvosloví)

⁴⁹ Bekání - Setkávání a společné „zpívání“ oblíbených písní u kytary (oddílové názvosloví)

procházející započaté první noční hlídky. Ten pocit, když jste v pohodlí a teple a nemusíte být na hlídce, je k nezaplacení. Naklepeme polštářek, ještě více se zavrtáme do spacího pytle a pomalu se odebereme do říše snů.

První noční hlídka začíná ve 22 hodin. Tvoří ji dvojice spolubydlících jednoho stanu. Každá noční hlídka musí dodržovat stanovené povinnosti:

- je teple oblečená a má u sebe píšťalku, baterku a dle nutnosti pláštěnku
- dbá na to, aby byl po večerce v celém táboře klid
- první hlídka se přesvědčí, zda je v kuchyni, případně v táborovém kruhu, uhašen oheň
- po dobu hlídky se nezdržuje v kuchyni nebo v jídelně (s výjimkou silného deště)
- obchází tábor a sleduje, zda táboru nehrozí nebezpečí
- přibližuje-li se k táboru cizí osoba, zastaví ji a nedovolí vstup do tábora, v případě nutnosti vyhlásí poplach (pískání na píšťalku a hlasité křičení, poplách!!!)
- ve všech případech, neví-li si hlídka rady, vzbudí svého juniora a ten, uzná-li to za vhodné, vůdce tábora
- budit následující hlídku je povoleno 5 minut před koncem své hlídky
- při střídání nesmí hlídka odejít do svého stanu, dokud nová hlídka není na stanovišti
- poslední hlídka zatopí v kamnech, vzbudí vedoucího služby v kuchyni a předá tábor službě

Tabulka 1 Rozvrh nočních hlídek

1. Hlídka	22:00 – 24:00 hod.	
2. Hlídka	24:00 – 2:00 hod.	(24:00 – 1:00 hod. – hodina duchů)
3. Hlídka	2:00 – 4:00 hod.	
4. Hlídka	4:00 – 6:00 hod.	

Noční hlídka je malá stezka odvahy, ponoření do sebe sama a otevření naší mysli různým představám a fantazii.

Náhlé probuzení do hluboké, chladné a tiché noci není příjemné. Člověk musí vylézt ze zahřátého spacího pytle a v polospánku s napůl zalepenýma očima musí opustit stan, ve kterém se cítil tak bezpečně. Po předání hlášení od předešlé hlídky jen se závistí sledujeme, jak se odebírá do stanu, kde brzo v teple spacího pytle usne.

Ocitáme se v prostoru zvuků, stínů a světýlek nahánějících nám strach. V pokrouceném stromu spatřujeme přízrak. Čekáme, že se objeví místní hodná bílá paní⁵⁰, která uhořela v chaloupce blízko tábořiště. Praskající větve upozorňují na možnou nevíтанou návštěvu (zvíře, noční přepad tábora⁵¹, padající šiška) a přímý pohled do svítících očí kočky, psa a lišky poukazuje na to, v jakém souladu s přírodou se zde nacházíme.

8.3 Celotáborová etapová hra

Celotáborová etapová hra je velice důležitá. Musí zaujmout celou věkovou skupinu účastníků tábora zajímavým příběhem, který je vtáhne do děje. Dobrá etapová hra není samoučelná. Některé etapové hry mohou mít obsah naučný (poznávání přírody, historie), jiné zase vedou ke zvýšení všestranné tělesné zdatnosti. Snažíme se tak u dětí hravými formami upevňovat a zlepšovat charakterové vlastnosti. Výchovný záměr je v nich ukryt, pro děti to má být především báječná hra a vzrušující závod (Foglar, 1997).

Mnoho organizací se drží zaběhnutých a odzkoušených témat, nebo je vytváří podle momentálních trendů. V době vzniku této práce bychom nejvíce nalákali na program z oblasti hry Fortnite a Minecraft, nebo filmových Marvel Heroes. Díky tomu, že je o tábory Royal Rangers Valaško takový zájem a jsou rychle obsazené, můžeme si zvolit téma nevycházející z momentálních trendů, ale o to originálnější. Proč bychom se tedy nemohli vydat „Po stopách zbojníka Paseky“, jak poukazuje náš táborový plakát (Příloha č. 18).

Pro naši celotáborovou hru využijeme genius loci⁵² valašské krajiny a pokusíme se přenést do období 17. století, kdy po kotárech chodili portáši a strážili zdejší obyvatelstvo před vpády nepřátel a zbojníků. Hlavním cílem je zábavnou formou přiblížit toto historické období na pozadí příběhů a pověstí. To vše v souladu s krásnou, tajemnou přírodou obývanou divokou zvěří a „kouzelnými“ bytostmi.

Tábořiště ve Velkých Karlovicích v Podt'atém přivítá pod vedením desátníků (juniorů) tři portášská desátnictva (děti). Ubytování budou v malých chaloupkách

⁵⁰ Bílá paní - Místní pověst vyprávěná bývalou majitelkou „Tetinou“ pozemků tábořiště.

⁵¹ Noční přepad tábora - Oblíbená činnost starších jedinců z ostatních hlídek (oddílů). Jen pozor!!! Je třeba se vždy dopředu ohlásit hlavnímu vedoucímu a při přepadu nesmí být fyzicky ublíženo hlídce ani nikomu jinému.

⁵² Genius loci - duch místa

(stanech) u fojtsví (srubu) poručíků (vedoucí), kdy na celkový pořádek bude dohlížet samotný římský císař Ferdinand III. Habsburský (hlavní vedoucí).

Od této chvíle se začínají realizovat etapové hry, které jsou součástí táborového programu a dotváří celkovou atmosféru tábora.

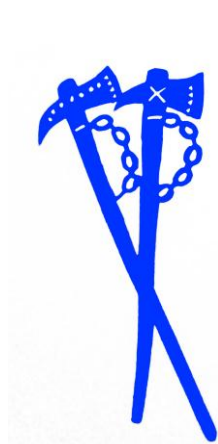
V jednotlivých etapových hrách (Po stopách zbojníka Paseky, Čarodějný hrad v Podřatém, Pašeráci, Zbojnická cesta, Raubčící v Podřatém, Bratři Doliňáci, Dopadení zbojníka Paseky) se skloubí netradiční táborový program. Ten propojí oblast místa konání tábora s jeho historií a příběhy. Zároveň bude obohacen o účast Valašského sboru portášského, který se věnuje Living history a dodá celotáborové etapové hře tu správnou atmosféru.

Pro názornou ukázkou si zde tři hry z celotáborové etapové hry představíme.

8.3.1 Etapa: Zbojnická cesta

Legenda

Dříve bývalo zvykem vyprávět různé příhody a příběhy v podvečer u domácího krbu, nebo v hospůdkách. Jedna z táborových etap se jmenuje „Zbojnická cesta“ a začíná v jedné malebné hospůdce, která se jmenuje Bačkárka a nachází se v pohoří Javorníků. Zde zavítáme během plánované jednodenní výpravy na Velký Javorník⁵³. V hospůdce máme dopředu domluvenu šenkérečku⁵⁴. Ta během naší návštěvy přistoupí k nám a poví: „Tož, nejste vy náhodou ti portáši od Pod'atského fojtství? Jestli ano, tak pojd'te a já vám povím jeden příběh o pokladu. Třeba právě vám se ho podaří najít a já dostanu z něj svůj podíl. Ale pozor, všude číhají ti zbojníci.“

Obrázek 1 Obušky

Šenkérečka povypráví příběh a předá každému desátníkovi jednu listinu⁵⁵. Upozorní na jednu věc: „Portáši, všimněte si tohoto symbolu dvou obušků (obrázek 1), to je znamení, které vám ukáže cestu k pokladu. V třináctý den po úplňku se od tří hodin odpoledne zjevuje (volíme den a hodinu podle táborového programu) na vrcholu Lemešná. Dejte velký pozor! Už mnoho odvážlivců hledajících poklad se nevrátilo zpět. Hodně štěstí a s Pánem Bohem.“

Cíl hry

Ve stanovený čas se dostavit na určené místo, najít znamení a podle azimutu objevit ukrytý poklad, aniž by byli chyceni zbojníky. Nácvik spolupráce ve skupině, zdokonalení schopností orientace a rychlých reakcí.

Délka trvání

Cca 3 hodiny

⁵³ Velký Javorník - Slovenská hora, s výškou 1072 m n. m. nejvyšší vrchol Javorníků.

⁵⁴ Šenkérečka - hostinská (Kazmír, 2001, s. 347)

⁵⁵ Text z knihy, *Co sa Karlovjanom stalo aj nestalo* (Mičkalová, 1999, s. 77).

Pravidla

Desátnictva za doprovodu jednoho vedoucího vyrazí na vrchol Lemešná. Zde v blízkém okolí rozcestníků umístíme znamení obušků. Na druhé straně bude v barvě daného desátnictva napsán azimut a vzdálenost. Jejich úkolem je vyrazit podle zadaného azimutu k dalšímu znamení své barvy a pokračovat k cíli. Lístečky se znaméním jsou očíslovány a po objevení je desátník vezme k sobě, aby nezůstaly v lese. Během cesty na ně u jednoho stanoviště číhají zbojníci (vedoucí) a snaží se jim bránit v postupu. Každý jedinec je vybaven gumipuškou⁵⁶. Při zásahu zbojníkem se odevzdává jeden život (červený lísteček). Zasažený zbojník se dále neúčastní útoku. Po zásahu všech zbojníků mohou pokračovat v cestě. Po dosažení cíle čeká na každé desátnictvo ukrytý malý kotlík s čokoládovými penízky v dutině starého buku (Buk na Bařince). Při návratu do tábora se zkontroluje počet lístečků pro azimut a odebrané životy. Za každý ztracený život a chybějící lísteček odebereme stanovený počet mincí (zvolíme si sami), které případnou zbojníkům.

Při krátkém večerním programu popovídáme pověst⁵⁷ o tajemném „Buku na Bařince“, u kterého desátnictva našla kotlíky s penízky. Symbolicky tak ukončíme jednu z etap celotáborové hry.

Pomůcky

- 3x buzola
- gumipušky, zavařovací gumičky
- červené lístečky (životy)
- 1x modrý lísteček s obušky, 3x15 lístečků s obušky (zelená, žlutá, fialová)
- průhledná lepicí páska
- 3x malý kotlík
- čokoládové penízky

Metoda

Praktická – nácvik pohybových aktivit, práce s buzolou

⁵⁶ Gumipuška - Tradiční oddílový doplněk k bojovým hrám. Jedná se o dřevěnou maketu pušky vystřelující zavařovací gumičky (oddílové názvosloví)

⁵⁷ Dostupné z: <https://mapy.cz/turisticka?x=18.3588282&y=49.3532863&z=15&source=base&id=1703942>

Specifické cíle účastníka skupiny:

- prokázat znalost práce s azimutem
- odhadnout směr a vzdálenost k dalšímu lístečku
- demonstrovat schopnost orientace
- vykonat požadovanou činnost

Místo realizace

Blízké okolí tábora v oblasti modré turistické značky (Lemešná, Bařinka, Buk na Bařince)

Velikost skupiny

30 dětí rozdělených do tří skupin po deseti

8.3.2 Etapa: Pašeráci

Legenda

Hory jsou jako ženy. Krásné a tajemně okouzující. Láska k horám je jako láska k ženám. Za dohledu slovanských bohyň Živy, Vesny a Morany se u nich ocitáme v náručí bezpečí a klidu. Od počátku tvořily hory hranice našeho území a není divu, že zde bylo mnoho pašeráckých stezek. Do Uher vedla cesta z Velkých Karlovic přes sedlo Lemešná – Pindula na Makovské kopanice a dál. A pod Pindulským sedlem stávala hospoda, kde se často zastavovali šverci⁵⁸ aj se švercovaným. Nedej Bože, kdyby se objevili portáši. Tato etapa vychází z povídky „Hanča, šverci a portáši“ a je uvedena v knize *O čem si vyprávějí Karlovjané* od Heleny Mičkalové.

Cíl hry

Pronést šverci trojnásobné množství zboží přes hranici, než jim bylo portáši zabaveno. Návčik obratnosti, pozornosti a trpělivosti.

Délka trvání

Cca 2 hodiny

Pravidla

Desátnictva si před samotnou hrou vylosují, kdo bude představovat šverce a kdo portáše. Vytvoří se dvě skupiny šverců a jedna portášů (volte podle skupin v táboře). Pro tuto hru je nutné mít pořádně zmapovaný terén. Hrajeme v krajině plné houštin a přirozených úkrytů s jasně definovanou hranicí. V našem případě hranici tvoří úsek „slovenské cesty“ ohraničený křížky a potokem (Příloha č. 19).

S jedním vedoucím vyrazíme směr hranice (Slovenská cesta), kde si společně projdeme celý úsek, kterým je třeba propašovat zboží. Do úseku cesty dlouhé 1,2 km rozmístíme po 120 metrech jednoho střežícího portáše (vzdálenost přizpůsobujeme počtu ve skupině). Ostatní se odeberou na předem smluvené místo s názvem Stanoviště vůdců tlup (u nás „Soví lavička“ Pod Soliskom). Stanoviště vůdců tlup by mělo být vzdálené 300 – 600 m od hranice. Zde vůdce tlupy předá svým švercům pašované

⁵⁸ Šverc - pašerák (Mičkalová, 1997, s. 116)

zboží, které představuje tabák (sáčky naplněné senem). Nejobratnější a nejzkušenější šverci dostanou třeba po dvou kusech. Ti méně zkušení, co se nedovedou skrytě pohybovat, přenášejí jen jeden kus.

V předem domluvený čas je vydán povel k cestě. Šverci se rozptýlí do šíře a postupují tiše k blízké hranici, kterou mají nepozorovaně překročit. Vzkročí-li někdo mimo toto území, je ze hry vyřazen.

Portáši zastavují šverce zvoláním jejich jména. Na zavolání musí zůstat na místě a nechat se prohledat. Šverc svoje zboží nemůže odhodit. Pokud u něj portáš nalezne zboží, nechává si ho. Šverc se vrací na stanoviště vůdců tlup a převezme si nové zboží. Je možné, že u sebe zadržený šverc nebude mít zboží a bude sloužit jako volavka. V obou případech se vrací na stanoviště vůdců tlup, kde převezme nové zboží. Po úspěšném překročení hranice, ani za ní, nesmí být upozorován a nepozorovaně doručí zboží na určené místo (tábor). Cesta zpět pro nové zboží pokračuje stejně jako cesta tam. Pokud je spatřen při přecházení hranice pro nové zboží, vrací se minimálně na polovinu vzdálenosti směrem k určenému místu pro zboží (tábor) a pokouší se o nový přechod.

Hra trvá dvě hodiny. Podaří-li se švercům přenést trojnásobné množství zboží, než jim bylo portáši zabaveno, zvítězili. V situaci více skupin šverců se počítá množství přepašovaného zboží (Zapletal, 1970).

Pomůcky

- mikrotenové sáčky
- seno

Metoda

Praktická – nácvik pohybových aktivit (obratnosti) a pozornosti.

Specifické cíle účastníka skupiny:

- prokázat dobrou obratnost
- odhadnout pozici a směr pohybu portáše
- demonstrovat schopnost orientace
- umět dobře zhodnotit situaci při přechodu hranice
- vyzkoušet si na vlastní kůži roli šverce

- vykonat požadovanou činnost

Místo realizace

Málo frekventovaná Slovenská cesta v horách blízko tábořiště. Ideální místo pro tento druh hry, cesta představuje rovnou a přehlednou hranici.

Velikost skupiny

30 dětí rozdělených do tří skupin po deseti

8.3.3 Etapa: Divadlo – Bratři Doliňáci

Legenda

„Co sbor portášský byl zřízen, zprávy o loupežnicích utichly. Sem tam se ještě někde loupeživé roty vyskytly, ale nepřicházely nikdy s takovou smělostí jako dříve, rychle zase z místa, kde se objevily, prchaly, aby nebyly dopadeny. Báli se lupiči deseti portášů více než celé setniny vojska. A nebylo divu. Portáši jsou obyvateli domácími, znali lesy a všechny tajnosti jejich, věděli o každé cestě, sluji, ráztoc⁵⁹, ba skoro o každé skrýši, a tudíž mohli směle vetřelce pronásledovati“ (Kramoliš, 1922, s. 36).

A v tomto portášském sboru slouží dva bratři Doliňáci, kteří mají na žádost vlastního otce dopadnout svého třetího bratra. Ten se přidal k rebelantským poddaným a stal se dokonce jejich vůdcem. Tento dojemný příběh napsal v roce 1894 „valašský prozaik“ Čeněk Kramoliš a na pozadí osudů tří bratří Jana, Michala a Tomaštíka velmi dobře vyobrazil valaškou rebelii proti panské nadvládě.

Co myslíte? Dopadnou bratři svého sourozence? Skončí na popravišti s pohledem upřeným na své bratry, nebo dostane milost, otec mu odpustí, přijme zpět a on se nakonec přidá k samotným portášům?

Konec je otevřený a bude záležet jen na našich mladých divadelnících, jak tento příběh dopadne a jaké v něm my sami najdeme ponaučení.

Cíl hry

Divadelní ztvárnění knižního příběhu „Bratři Doliňáci“ s ponaučením. Zvýšení sebevědomí. Omezení trémy a odbourání strachu a ostychu při mluvení před publikem.

Délka trvání

Cca 3x20 min

Pravidla

Ještě před táborem dostali tři junioři, kteří povedou desátnictva, úkol. Přečíst si knihu *Bratři Doliňáci* od Čenka Kramoliše. Losováním se rozhodlo o tom, že dva si vymyslí

⁵⁹ Ráztoka - „je zastaralé nářeční pojmenování označující potůček tekoucí horským strmým údolím a přeneseně pak i údolí samotné (nejčastěji podlouhlé, s příkrými stěnami). Bylo také užíváno ve významu, místo, kde se rozdělují cesty, kde se roztékají potoky“ (Ústav pro jazyk český AV ČR, 2021)

vlastní konec příběhu a jeden se bude držet knižní předlohy. Během tábora bude v programu vyhrazen čas na nacvičení a ve stanovený čas každé desátnicvo zahraje divadelní příběh za přítomnosti Valašského sboru portášského. Ten v pozici poroty vyhlásí nejlepší ztvárnění scénky, předá dary a připravené táborové diplomy (Příloha č. 20).

Děti od počátku netuší správné znění příběhu. Po odehrání scének následuje hlasování. Každý napíše na podepsaný papír svůj tip. Po vyhodnocení a odhalení knižního závěru příběhu nastane debata. Proberou se otázky typu:

- Proč jsi tak hlasoval/a?
- Proč autor ukončil příběh zrovna takto?
- Co nám tím chtěl autor sdělit/předat?

Pomůcky

- připravené drobné rekvizity (každé desátnicvo si vyrábí během tábora samo)
- papír/tužka/propiska

Metoda

Praktická – nácvik pohybových aktivit

Názorně demonstrační – předvádění činností

Aktivizující – inscenační, diskusní

Výukové – slovní, vyprávění, rozhovor

Specifické cíle účastníka skupiny:

- zrekonstruovat knižní příběh do divadelní podoby
- zapamatovat si zadanou roli
- sdělit naučený text
- vyzkoušet si hraní divadla před publikem
- vykonat požadovanou činnost

Místo realizace

Rovinatá louka před tábořištěm.

Velikost skupiny

30 dětí rozdělených do tří skupin po deseti

Závěr

Bakalářský projekt „Po stopách zbojníka Paseky“ byl vytvořen za účelem realizace letního dětského tábora ve Velkých Karlovicích – Podtáté, pro křesťanskou organizaci Royal Rangers Valašsko věnující se volnočasovým aktivitám dětí a mládeže školního věku.

Cílem projektu bylo vytvořit netradiční táborový program inspirovaný Valašskem, portáši a zbojníky, který by propojil oblast místa konání tábora s jeho historií a pověstmi. Využít „genius loci“ u celotáborové etapové hry, kde jsou konkrétní místa spojena s danými událostmi a příběhy. Pro názornost realizace cíle a zvládnutí metodiky jsou zde uvedeny tři celotáborové etapové hry.

Dílčím cílem bylo nadchnout ostatní vedoucí volnočasových aktivit (kroužků) pro tento druh programu a realizovat podobné letní dětské tábory v jejich krajích. Možná tento projekt někoho inspiruje a vytvoří třeba táborový program na téma „Chodové“.

Projekt byl obohacen o ukázkou valašského a táborového nářečí, kdy je vždy dané slovo vysvětlené v poznámce pod čarou. Můžeme tak více poznat a ztotožnit se s určitým krajem. Pro přehlednost jsou tučně označeny jednotlivé části táborového dne a struktura celotáborových etapových her. Styl písma kurzíva je použit u názvu literárních děl, filmů a televizních pořadů.

V projektu se také vycházelo z literatury sahající do počátků dvacátého století. Neznamená to, že by se zde šířily zastaralé a neplatné informace, rady a zkušenosti. Dokazuje nám to, že pořádání zotavovacích akcí (táborů) má u nás dlouholetou tradici a my díky tomu máme neustále na čem stavět.

Závěrem se rozlučme slovy samotného českého básníka Jiřího Wolкера, kterému život v přírodě a na táborech přirostl k srdci. „Ruce mám rozervaný, pořezaný a odřený. Černý jsem od pryskyřice a mechu. Hlavu však mám jasnou, jako voda v potůčku, kolem tábora tekoucím. Doma tomu bylo opačně“ (1928, s. 11).

Krásné táborové dobrodružství a zážitky prožité ve skupině kamarádů jsou to nejcennější. Uvedený projekt „Po stopách zbojníka Paseky“ tuto myšlenku určitě naplňuje a může se stát jedním z těch táborů, na které se nezapomíná po celý život.

Bibliografie

- DENTON, Ashley. *Christian Outdoor Leadership: [Theology, Theory, and Practice*. Smooth stone publishing, 2011. 330 s. ISBN 0615413250/978-0615413259.
- BĚLUNEK, Alois, DRÁPALA, Daniel, ed. a DRÁPALOVÁ, Lenka, ed. *Ze života rožnovských Valachů*. 1. vyd. Rožnov pod Radhoštěm: Město Rožnov pod Radhoštěm ve spolupráci s Valašským muzejním a národopisným spolkem v Rožnově pod Radhoštěm a Místní skupinou České křesťanské akademie v Rožnově pod Radhoštěm, 2011. 167 s. Rožnovské malé tisky; sv. 18. ISBN 978-80-904851-3-6.
- BEČÁK, Zdeněk et al. *Program skautských táborů*. Liberec: Skauting, 1997. 205 s. Skautské prameny. ISBN 80-85421-20-8.
- Bible: Písmo svaté Starého a Nového zákona: český ekumenický překlad*. 21. (8. opravené) vydání. Praha: Česká biblická společnost, 2019. 1225 stran. ISBN 978-80-7545-083-8.
- BŘICHÁČEK, Václav et al. *Skautskou stezkou: [základní příručka pro skauty a skautky*. Vyd. 1. Praha: Junák, 1998. 393 s. ISBN 80-86109-07-0.
- BURDA, Jan a kol. *Tábory a další zotavovací akce*. Aktualiz. vyd. Praha: NIDM, 2008. 144 s. ISBN 978-80-86784-59-5.
- BUBIK, Rudolf. *Historie letničního hnutí. I, Autentické dokumenty [1904-1957]*. Albrechtice: Křesťanský život, 2005. 278 s. ISBN 80-7112-102-9.
- CIPRO, Miroslav. *Galerie světových pedagogů: encyklopedie prameny výchovy. První svazek, Od starověku k osvícenství*. Praha: M. Cipro, 2002. 592 s. Prameny výchovy. ISBN 80-238-7452-7.
- DOSTÁL, František. *Valašská povstání 1620-1644: z bojů východomor. venkovského lidu pod jménem Valachů*. Vsetín: Měst. NV, 1966. 63, [xvi] s.
- DRÁPALA, Daniel. *Portáši: historie a tradice*. Vydání první. Brno: Masarykova univerzita, 2017. 197 stran. Etnologické studie; 21. ISBN 978-80-210-8831-3.
- ELIÁŠOVÁ, Eva. *O raráškoch: pohádky a vyprávěnky z Valašska*. 1. vyd. Ve Zlíně: E. Eliášová, 1992. 100 s. ISBN 80-900017-3-4.
- FOGLAR, Jaroslav, CHOUR, Jiří a ZAPLETAL, Miloš. *Etapové hry*. Liberec: Skauting, 1997. 301 s. Skautské prameny. ISBN 80-85421-18-6.
- HARMACH, J. a kol. *Tábory a jiné zotavovací akce: průvodce jejich přípravou*. Praha: IDM MŠMT, 2004. 136 s. ISBN 80-86033-93-7.

- JAHN, Metoděj a HAMBÁLEK, Milan, ed. *Kraj můj milovaný*. 1. vyd. Rožnov pod Radhoštěm: Město Rožnov pod Radhoštěm ve spolupráci s Valašským muzeem v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm, 2012. 142 s. Rožnovské malé tisky; sv. 20. ISBN 978-80-904851-7-4.
- KAZMÍŘ, Silvestr, ed. *Slovník valašského nářečí*. Vyd. 1. Vsetín: Dalibor Malina, 2001. 517 s. ISBN 80-903010-1-0.
- KNOTOVÁ, Dana. *Pedagogické dimenze volného času*. Brno: Paido, 2011. 101 s. ISBN 978-80-7315-223-9.
- KRAMOLIŠ, Čeněk. *Bratři Doliňáci (Malinové): povídka z dějin Moravského Valašska z počátku 18. století*. 2. vyd. Rožnov pod Radhoštěm: Lubina, 1921. 104, 1 s. Knihovna časop. Lubina; Sv. 1.
- KRAMOLIŠ, Čeněk. *Hraničářští hrdinové: (Jen výše, Rákóczy!): Poslední vpády nepřátelské z Uher do Moravy: Válečný a kulturní obraz Valašska a Moravského Slovácka s počátku 18. století*. V Olomouci: R. Promberger, 1937. 237, [IV] s.
- KRAMOLIŠ, Čeněk. *Válečné vzpomínky školního inspektora*. Zábřeh: Společenská knihtiskárna, [1924]. 131 s.
- KRAMOLIŠ, Čeněk. *Vzpomínky z učitelského a spisovatelského života*. Vydání první. Olomouc: R. Promberger, 1948. 189-[I] s.
- MIČKALOVÁ, Helena a MALINA, Dalibor, ed. *O čem si vyprávějí Karlovjané: pověsti, legendy a vyprávění z Velkých Karlovic a okolí*. [Velké Karlovice?: s.n., 1997]. 118 s. ISBN 80-238-0808-7.
- NĚMEC, Jiří et al. *Kapitoly ze sociální pedagogiky a pedagogiky volného času pro doplňující pedagogické studium*. Brno: Paido, 2002. 119 s. ISBN 80-7315-012-3.
- NOVÁK, Jaroslav. *Statečná srdce: dva měsíce života v lesním táboře*. 5. vyd. České Budějovice: Růže, 1969. 94 s. Statečná srdce; sv. 1.
- PAVELKA, Jan, ed. a kol. *Příroda Valašska: (okres Vsetín)*. 1. vyd. Vsetín: Český svaz ochránců přírody, ZO Orchidea, 2001. 488 s., 64 s. barev. obr. příl. ISBN 80-238-7892-1.
- POLÁŠEK, Jaromír a POLÁŠKOVÁ, Jiřina. *Pověsti z památného Radhoště a jeho okolí*. 1. vyd. Hukvaldy-Dobrá: Putujme, 2013. 39 s. Putujme za pověstmi; sv. 12. ISBN 978-80-87712-82-5.

SPOUSTA, Vladimír aj. *Teoretické základy výchovy ve volném čase: úvod do studia pedagogiky volného času*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta, 1994. 183 s. ISBN 80-210-1007-X.

SVOJSÍK, Antonín Benjamin. *Základy junáctví: návod pro výchovu čes. skauta na zákl. systému R. Baden-Powella Scouting*. Praha: J. Springer, 1912. 724 s. Knihovna Junáků (českých skautů); čís. 5.

ŠTIKA, Jaroslav. *Lidová strava na Valašsku*. Třetí, doplněné vydání. Rožnov pod Radhoštěm: Valašské muzeum v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm, 2018. 231 stran. ISBN 978-80-87210-66-6.

ŠTIKA, Jaroslav. *Valaši a Valašsko: o původu Valachů, valašské kolonizaci, vzniku a historii moravského Valašska a také o karpatských salaších*. Třetí doplněné vydání. Rožnov pod Radhoštěm: Jan Štika, 2015. 237 stran. ISBN 978-80-260-8113-5.

ŠULEŘ, Oldřich. *Je to chůze po kotárech!: povídání o valašském folklóru a lid. kultuře na Valašsku*. 1. vyd. Praha: Vyšehrad, 1989. 191 s. ISBN 80-7021-009-5.

VRACOVSKÝ, Jaroslav. *Chaloupky: salesiánské prázdninové tábory v době totality*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2002. 151 s. ISBN 80-7178-705-1.

URBACHOVÁ, Eva. *Lidový kroj na Vsetínsku*. 2., rozš. vyd. Ve Vsetíně: Muzeum regionu Valašsko, 2004. 83 s. ISBN 80-239-4011-2.

URBANOVÁ, Svatava et al. *Valašsko: historie a kultura*. Vyd. 1. Ostrava: Filozofická fakulta Ostravské univerzity v Ostravě (Centrum pro hospodářské a sociální dějiny a Ústav pro regionální studia), 2014. 591 s. ISBN 978-80-7464-499-3.

WOLKER, Jiří a SVOJSÍK, Antonín Benjamin, ed. *Táborový deník šestnáctiletého Jiřího Wolker*. Praha: Václav Petr, 1928. 105 s. Radosti ze života; sv. 4.

ZAPLETAL, Miloš. *Junácké hry v přírodě*. Praha: Junácká edice - redakce Praha, 1970. 143 stran.

Internetové zdroje

APOŠTOLSKÁ CÍRKEV, ©2018. O nás. *apostolskacirkev.cz* [online]. Dostupné z: <https://apostolskacirkev.cz/o-nas/historie>

ČESKO. § 2 odst. 1 vyhlášky č. 106/2001 Sb., Ministerstva zdravotnictví o hygienických požadavcích na zotavovací akce pro děti. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010-2021 [cit. 22. 2. 2021]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2001-106#p2-1>

ČESKO. § 11 odst. 1 písm. a) zákona č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví a o změně některých souvisejících zákonů. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010-2021 [cit. 22. 2. 2021]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-258#p11-1-a>

HYNEK, Jaroslav, ed. *YMCA v proměnách času: sborník z konference: [13. října 2010, Národní památník na Vítkově, Praha. Praha: YMCA v České republice, ©2011.* Dostupné z: <http://www.ymca.cz/download/sbornik.pdf>

JUSTICE, ©2012-2015. Veřejný rejstřík a Sběrka listin. *justice.cz* [online]. Dostupné z: <https://or.justice.cz/ias/ui/rejstrik-firma.vysledky?subjektId=814705&typ=UPLNY>

KR-ZLÍNSKÝ, ©2020. Kraj ve filmu a literatuře. *kr-zlinsky.cz* [online]. Dostupné z: <https://www.kr-zlinsky.cz/kraj-ve-filmu-a-literature-cl-3785.html#rozumim>

MAPY CZ, ©2020. *mapy.cz* [online]. Dostupné z: [www:https://mapy.cz/zakladni?x=18.3658663&y=49.3563891&z=16&source=base&id=1703942](https://www.mapy.cz/zakladni?x=18.3658663&y=49.3563891&z=16&source=base&id=1703942)

MUZEUM VALAŠSKO, ©2020. Akce a výstavy. Templářské slavnosti. *muzeumvalassko.cz* [online]. Dostupné z: <http://www.muzeumvalassko.cz/akce-a-vystavy/templarske-slavnosti-1>

OSOBNOSTI VALAŠSKA, ©2020. Lidé. *osobnostivalasska.cz* [online]. Dostupné z: <https://www.osobnostivalasska.cz/>

OUTWARD BOUND, ©2020. Proč outward. *outwardbound.cz* [online]. Dostupné z: <https://www.outwardbound.cz/proc-outward/>

PIONÝR, ©2020. O pionýru. historie. *pionyr.cz* [online]. Dostupné z: <https://pionyr.cz/o-pionyr/historie/>

ROYAL RANGERS V ČR, ©2020. O royal rangers. *royalrangers.cz* [online]. Dostupné z: <https://www.royalrangers.cz/o-royal-rangers/>

ROYAL RANGERS VALAŠSKO, ©2020. O nás. rr-valaško. *3ph.royalrangers.cz* [online]. Dostupné z: <http://www.3ph.royalrangers.cz/o-nas/rr-valassko/>

VALAŠSKO HORNÍ VSACKO, ©2005-2014. Portáši a zbojníci. *valassko-hornivsacko.cz* [online]. Dostupné z: <http://www.valassko-hornivsacko.cz/portasi-a-zbojnici>

VALAŠSKO MOJE, ©2020. Úvod. *valasskomoje.cz* [online]. Dostupné z: <http://www.valasskomoje.cz/uvod>

Vyhláška Ministerstva zdravotnictví o hygienických požadavcích na zotavovací akce pro děti: Vyhláška č. 106/2001 Sb. [online]. Praha: Ministerstvo zdravotnictví, 2001. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2001-106>

Vyhláška Ministerstva zdravotnictví o hygienických požadavcích na zotavovací akce pro děti: Vyhláška č. 148/2004 Sb. [online]. Praha: Ministerstvo zdravotnictví, 2004. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-148>

Ústav pro jazyk český AV ČR. Český jazykový atlas [online]. [cit. 2021-03-05]. Dostupné z: <https://cja.ujc.cas.cz/CJA2/files/02-0304.pdf>

WEBNODE, ©2008-2021. DR Příručka vedoucího. *webnode.cz* [online]. Dostupné z: <http://files.rvcr.webnode.cz/200000483-df50ee04ae/DR%20P%C5%99%C3%ADru%C4%8Dka%20vedouc%C3%ADho.pdf>

YMCA V ČESKÉ REPUBLICE, ©2020. Programy. Tábory. Tábory ymca servis. Doporučené formuláře. *ymca.cz* [online]. Dostupné z: <http://www.ymca.cz/programy/tabory/tabory-ymca---servis/doporucene-formulare/>

Obrázkové zdroje

NĚMEČKOVÁ, K. Obušky. In: MIČKALOVÁ, Helena a MALINA, Dalibor, ed. *O čem si vyprávějí Karlovjané: pověsti, legendy a vyprávění z Velkých Karlovic a okolí.* [Velké Karlovice?: s.n., 1997]. 118 s. ISBN 80-238-0808-7.

Přílohy

Příloha 1	Příhláška na tábor
Příloha 2	Posudek lékaře
Příloha 3	Bezinfekčnost
Příloha 4	Seznam věcí
Příloha 5	Co se může stát
Příloha 6	Táborový řád
Příloha 7	Místo tábora
Příloha 8	Archivní fotky táborů 2. chlapeckého oddílu Vsetín
Příloha 9	Mapy místa tábora
Příloha 10	Srub
Příloha 11	Jídelníček
Příloha 12	Potvrzení o způsobilosti pro práci s dětmi a dorostem
Příloha 13	Zdravotnický deník
Příloha 14	Zásady táborových vedoucích třetí přední hlídky Royal Rangers Valašsko
Příloha 15	Program tábora
Příloha 16	Rozvrh táborového dne
Příloha 17	Denní rozkaz
Příloha 18	Plakát na tábor
Příloha 19	Mapa pro druhou etapu
Příloha 20	Diplom

Příloha 1, Přihláška na tábor

1/3

Po stopách zbojníka Paseky

Tábor Royal Rangers Valašsko pro děti od 10 do 14 let

Tábor v přírodě bez elektřiny - louka plná podsadových stanů a týpí v malebné valašské krajině. Spousta dobrodružství a výzev - vaření v týmech v přírodní kuchyni, čas bez mobilů a PC, noční hlídky, celotáborová hra, netradiční hry a sporty, nová kamarádství...

Termín: 2. - 11. 7. 2021 (10 dnů)

Místo: tábořiště Velké Karlovice, Podfaté

Cena: 2.000,- Kč

Platba: na účet RR - 2801512355/2010 (var.symbol 304, do poznámky uveďte jméno dítěte)

Přihlašování:

1. vyplňte tuto el. přihlášku a odešlete,
2. tímto máte místo na táboře rezervováno po dobu 14 dnů,
3. do konce rezervační lhůty, musíte zaslat naskenované nebo poštou všechny náležitosti (podepsanou přihlášku, prohlídku od lékaře, kopii kartičky zdr. pojišťovny) a zaplatit účastnický poplatek
4. po dodání všech těchto věcí je dítě závazně přihlášeno - potvrdíme vám to mailem

Pokud v rezervační lhůtě nebudou všechny náležitosti dodány, poskytneme místo na táboře dalším zájemcům.

Doporučujeme se přihlásit co nejdříve - tábor má omezenou kapacitu.

Hlavní vedoucí:

Gustav Matoška, Okružní 459, Vsetín, 75501

M: g.matoska@seznam.cz

T: 731 457 762

Zákonný zástupce svým podpisem závazně přihlašuje své dítě na tábor a souhlasí se:

- zpracováním osobních údajů
- zveřejněním pořízených foto a video záznamů, které mohou být použity pro propagaci RR Valašsko
- použitím případného finančního přebytku akce na další činnost RR Valašsko.

Účastník svým podpisem souhlasí:

- že bude respektovat táborový řád a režim dne
- že bude respektovat vedoucí a jejich pokyny.

Do kolonky e-mailová adresa uveďte adresu některého z rodičů (zákoných zástupců)

*Povinné pole

*Povinné pole

2/3

E-mailová adresa *

Vaše odpověď _____

Jméno a příjmení účastníka *

Vaše odpověď _____

Adresa *

Vaše odpověď _____

Datum narození účastníka *

Vaše odpověď _____

Číslo zdravotní pojišťovny *

Vaše odpověď _____

Jméno a příjmení zákonného zástupce *

Vaše odpověď _____

Telefon zákonného zástupce *

Vaše odpověď _____

3/3

Omezení (v jídle ap.), léky, alergie...

Vaše odpověď

Pro nováčky - na táboře se znám s:

Vaše odpověď

Podpis zákonného zástupce (po odeslání vytiskněte, podepište a zašlete zpět
sken nebo poštou)

Vaše odpověď

Podpis účastníka

Vaše odpověď

Kopie vašich odpovědí bude zaslána na zadanou adresu.

Odeslat

Nikdy přes Formuláře Google neposílejte hesla.

Obsah není vytvořen ani schválen Googlem. [Nahlásit zneužití](#) - [Smluvní podmínky služby](#) - [Zásady ochrany soukromí](#)

Google Formuláře

Příloha 3, Bezinfekčnost

**Prohlášení zákonných zástupců o zdravotním stavu dítěte
ve smyslu vyhlášky Min.zdrav.ČR č.185/90sb.:**

Jméno: Příjmení:

Prohlašuji tímto, že ošetřující lékař nenařídil dítěti změnu režimu, dítě nejeví známky akutního onemocnění ani nemoci COVID - 19 (průjem, horečka, kašel, dušnost, náhlá ztráta chuti a čichu apod.) a okresní hygienik ani ošetřující lékař mu nenařídil karanténní opatření. Není mi též známo, že v posledních dvou týdnech přišlo dítě do styku s osobami, které onemocněly přenosnou nemocí a nemělo vší.

Dítě je schopno zúčastnit se letního tábora Royal Rangers v termínu:

Jsem si vědom(a) právních následků, které by mě postihly, kdyby toto prohlášení nebylo pravdivé.

Jiná omezení/léky/upozornění:

.....
.....**Souhlas rodičů s případným zdravotním zásahem během tábora:**

Souhlasím s tím, aby mé dítě bylo v případě akutních úrazů (zlomenina apod.) či nemoci (zánež slepého střeva apod.) ošetřeno v nemocničním zařízení.

Dítě je: plavec – neplavec (nehodící se škrtněte)

Kontakt na zákonné zástupce během konání tábora (rodiče, příp. jiní příbuzní, kteří jsou schopni v případě zdravotních či jiných problémů, zajistit jeho odvoz):

.....

V dne:

.....
Podpis zákonných zástupců dítěte(Tento list odevzdá dítě při nástupu na tábor. **Datum podpisu rodičů na : „Prohlášení zákonných zástupců...“ musí být v den odjezdu na tábor.**)

Příloha 4, Seznam věcí

Royal Rangers Valašsko

www.royalvalassko.cz

Seznam potřebného vybavení - velký tábor Royal Rangers – stanový

1. **Věci na spaní**
spacák, karimatka, deka, popř. malý polštářek, plyšák na spaní ☺
2. **Boty**
nepromokavé boty na turistiku nebo gumáky, tenisky, popř. sandály nebo boty do vody
3. **Jídelní nádobí**
ešus, lžice, utěrka, láhev na vodu (polní nebo plastová 1,5 l), hrnek (plastový, plechový)
4. **7.věcí**
Bible (spíše kapesní, pokud máš), nůž (nejlépe zavírací), uzlovačka (2-3 m provazu), zápisník, tužka, šátek, KPZ (krabička poslední záchranu – pokud máš)
5. **Hygienické potřeby**
mýdlo, kartáček a pasta na zuby, šampon, hřeben, opalovací krém, repelent proti hmyzu, ručník, popř. sluneční brýle
6. **Baterka**
nejlépe čelovka, náhradní baterie
7. **Pláštěnka**
8. **Doporučené oblečení**
4 tričky, 2 kraťasy, 1 kalhoty, 1 šustákové kalhoty nebo tepláky, 10 ks spodního prádla a ponožek (z toho alespoň 1 teplé), plavky, mikina nebo svetr, bundy, kapesníky, čepice nebo šátek proti slunci, oblečení na spaní – nejlépe tepláková souprava, košile nebo tričko s dlouhým rukávem
9. **Věci osobní potřeby**
léky, příp. hudební nástroj, knížka apod., kapesné – doporučujeme 100-200 Kč, menší batůžek na cestu a výlety
10. **Táborové věci**
prádlová šnůra na rozřezání, 5 ks hadrové koule (ze starých ponožek apod.), zakrývací plachta s oky např. 2x3 m

Určitě si na tábor neber:

- Tablet, PC, mobilní telefon
- Jiná herní zařízení
- Cenné věci – zlaté řetízky, prstýnky...
- Alkohol, cigarety, drogy – v případě nalezení, bude dítě odvezeno z tábora domů

Mobilní telefon:

- Tábor probíhá bez mobilních telefonů – chceme trávit čas spolu s kamarády
- V případě potřeby si děti mohou zavolat z telefonu vedoucích a stejně tak rodiče mohou telefonovat na mobil vedoucích

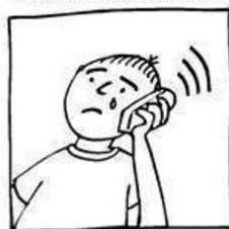
Obecné informace:

- Vše je potřeba sbalit do 1 batohu nebo cestovní tašky – v případě puťáku účastníci dostanou zvlášť instrukce jak se sbalit
- Na cestu si sbal malý batůžek se svačinou a pitím
- Velké batohy budou ze srazu odvezeny na tábořiště autem
- Doporučujeme si vzít starší oblečení, kterému nevadí nějaký ten šrám
- Nezapomeňte při nástupu na tábor odevzdat vyplněný formulář Bezinfekčnosti (prohlášení zákonných zástupců o zdravotním stavu dítěte)

Příloha 5, Co se může stát

Royal Rangers Valašsko

www.royalvalassko.cz**CO SE MŮŽE STÁT, KDYŽ:****1. Dáte dítěti na tábor mobil:**

MAMI MNĚ SE STÝSKÁ!

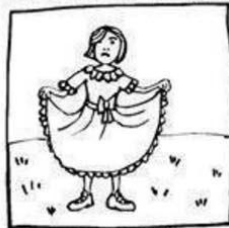
MAMI, KDE MÁM ČERVENÉ TEPLÁKY?

MAMI, TADY DOŠEL PAPIR!

MAMI, MÁM JÍT VPRAVO, NEBO VLEVO?

2. Dáte dítěti na tábor nové, nevhodné nebo značkové oblečení:TO JSEM ZVĚDAVÁ,
JAK V TOM POLEZU NA STROM

TY JI, NOVÉ TRIČKO..

ONO SE TO NĚJAK SAMO ROZTRHLO

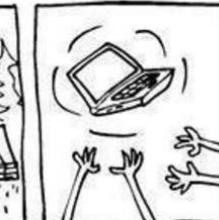
A PAK PRÝ ŽE NEBUDE MIKINA POTŘEBA

3. Dáte dítěti na tábor cenné věci:

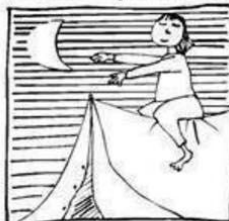
FOTOAPARÁT

ZLATO A ŠPERKY

MĚL JSEM JE
TAM NĚKDE VE STANU

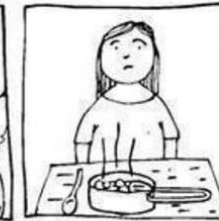
NOTEBOOK

4. Nás neupozorníte na zvláštnosti svých dětí:

JE NÁMĚSÍČNĚ

JE HYPERAKTIVNÍ

MÁ DIETU

MUSÍ UŽÍVAT LÉKY

Příloha 6, Táborový řád

Royal Rangers Valašsko

www.royalvalassko.cz**TÁBOROVÝ ŘÁD**

1. Tábor opouštím jen s vědomím vedoucího (popř. juniora)
2. V případě zranění, nemoci vyhledej zdravotníka.
3. Nemluv sprostě, nikomu nenadávej, neper se.
4. V týpí (stanu) nesmí být žádné jídlo, osobní sladkosti jsou uloženy v bedně v kuchyni.
5. Půjčené věci vracej na své místo.
6. Po večerce a před budíčkem se nevylézá z týpí (stanu) – výjimkou je cesta na WC, hlídka a účast na modlitbách.
7. Dřevo sekej a řež jen v pracovním prostoru.
8. Neřež a nesekej v lese živé stromy.
9. Před jídlem a po WC si umyj ruce mýdlem.
10. Pro jídlo se chodí s čistým ešusem a hrnkem.
11. Když svítí slunce, nos pokrývkou hlavy, hodně pij.
12. V týpí nedělej velký oheň, poslední polínko se přikládá při večerce.
13. Kluci nenavštěvují týpí (stany) holek a holky týpí (stany) kluků.
14. Tábor je bez mobilů – pokud ho máš, odevzdej vedoucím – v případě potřeby je možné rodičům zavolat od vedoucích v době volna.
15. Dodržuj zlatý zákon Royal Rangers: „Ve všem dělám druhým to, co chci, aby oni dělali mě.“

Příloha 7, Místo tábora

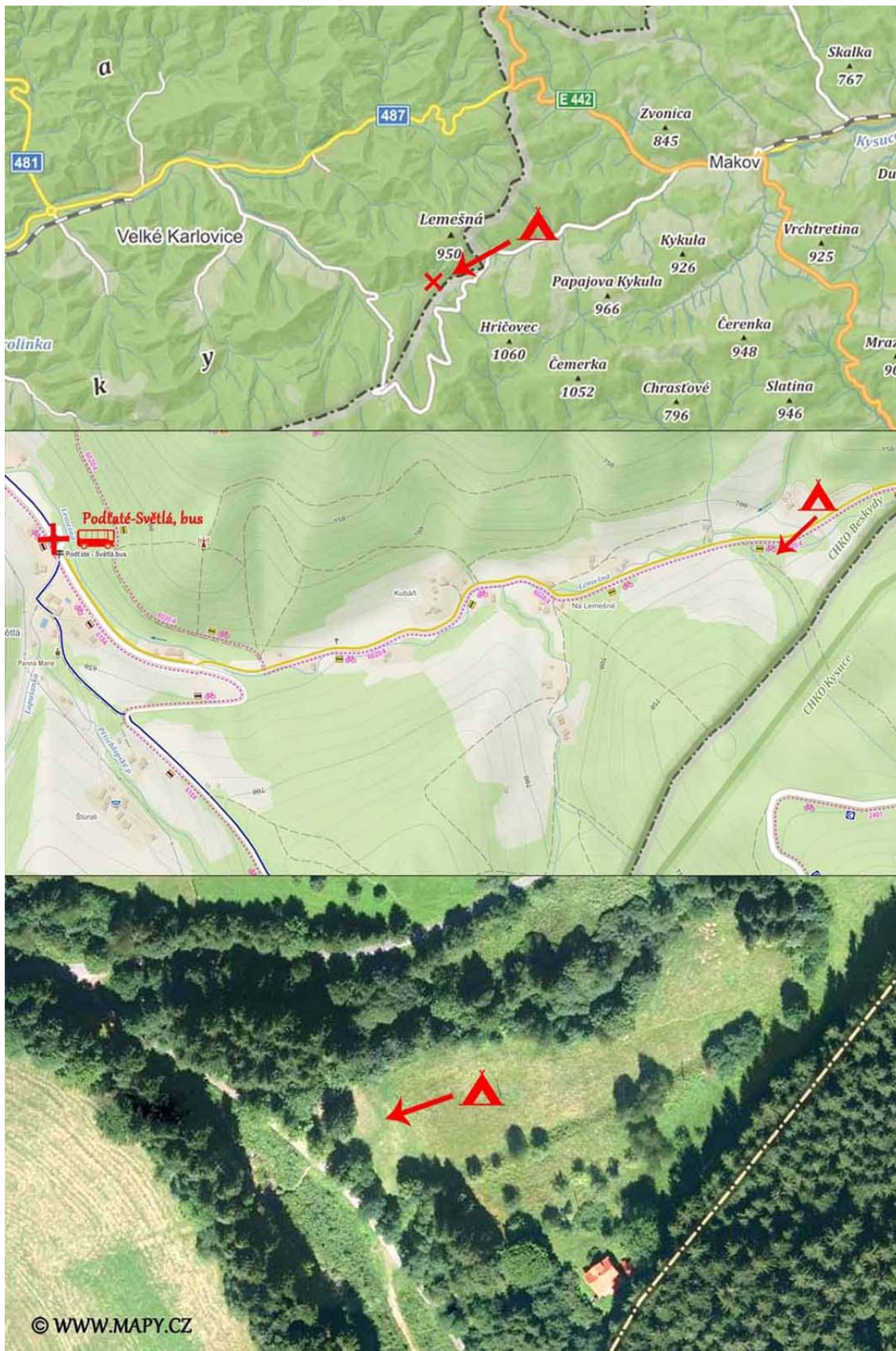

Foto: autor

Příloha 8, Archivní fotky táborů 2. chlapeckého oddílu Vsetín

Příloha 9, Mapy místa tábora

Příloha 10, Srub

Foto: autor

Příloha 11, Jídelníček

JÍDELNÍČEK

Datum	Snídaně	Svačina	Oběd	Svačina	Večeře
Pátek 2. 7. 2021	x	x	x	x	Bramborový guláš, chléb
Sobota 3. 7. 2021	Rohlíky, měkký sýr, čaj	Jogurt	Zeleninová polévka a kuřecí plátek s rýží	Ovocný salát	Vaječné topinky
Neděle 4. 7. 2021	Vánočka a bílá káva	Výlet	Pohanková polévka s vejcem a zapečené těstoviny, okurkový salát	Sušenky, čaj	Obložená bageta (sýr, šunka, rajče)
Pondělí 5. 7. 2021	Rohlíky, máslo, džem, kakao	Banán	Čočková polévka a vepřové špízy s bramborem	Zeleninový salát	Rizoto, okurek
Úterý 6. 7. 2021	Houska, šunka, čaj	Celodenní výlet-chléb, sýr, jablko, sladkost, pitíčko			Boloňské špagety se sýrem
Středa 7. 7. 2021	Chléb, tuňáková pomazánka, čaj	Tatranka	Slepičí vývar a dukátové buchtičky s krémem	Sušenky, bílá káva	Zapečená zelenina
Čtvrtek 8. 7. 2021	Rohlíky, máslo, salám, čaj	Hruška	Bramborová polévka a Kuře na paprice s těstovinou	jablko	Krupicová kaše s kakaem
Pátek 9. 7. 2021	Chléb, míchaná vajíčka, čaj	Müsli tyčinka	Kmínová polévka a smažený karbanátek se št'ouchanými brambory	Pudink s piškotem	Vařené párky, chléb, hořčice/kečup
Sobota 10. 7. 2021	Rohlíky, sýrová pomazánka, čaj	Ovoená přesnídávka, sušenky	Rajská polévka a kuřecí nudličky s rýží	Meloun	Těstovinový salát se zeleninou
Neděle 11. 7. 2021	Houska, salám, šunka, čaj	Balíček na cestu, smažený kuřecí řízek, chléb, ovoce a pitíčko			

Po celý den je k dispozici pitná voda.

PŘEJEME DOBRŮU CHUŤ

Příloha 12, Potvrzení o způsobilosti pro práci s dětmi a dorostem

ROYAL RANGERS v ČR

3. přední hlídka, Generála Klapálka 620, 755 01 Vsetín

www.3ph.royalrangers.cz**Potvrzení o způsobilosti pro práci s dětmi a dorostem.**

Jméno :

Narozen (-a) :

Bydliště :

Potvrzuji tímto, že výše jmenovaný (-á) je tělesně i duševně způsobilý pro práci s dětmi a dorostem ve smyslu Zákona č. 471/2005 Sb. O ochraně veřejného zdraví, díl 2, § 10.

Ve : dne :

.....
razítko a podpis lékaře

Příloha 13, Zdravotnický deník

1/3

Zdravotnický deník

Název a adresa tábora _____

Provozovatel tábora _____

konání tábora od _____ do _____

celkový počet dětí _____ z toho do 15 let _____ do 18 let _____ nad 18 let _____

celkový počet táborových pracovníků _____ z toho výchovných _____

z toho provozních _____

Smluvní praktický lékař (jméno a adresa) _____

hygienický dozor vykonává KHS v _____

jméno hlavního vedoucího tábora _____ adresa _____

Jméno zástupce hl. vedoucího _____ adresa _____

jméno 1. zdravotníka _____ adresa _____

zdravotnická kvalifikace (rozsah i data) _____

jméno 2. zdravotníka _____ adresa _____

zdravotnická kvalifikace (rozsah i data) _____

podpis a razítko provozovatele tábora

2/3

Část první

ONEMOCNĚNÍ DÝCHACÍHO ÚSTROJÍ, ANGÍNY, ONEMOCNĚNÍ ZAŽÍVACÍHO ÚSTROJÍ,
OSTATNÍ ONEMOCNĚNÍ, ÚRAZY, PŘISÁTÉ KLÍŠTĚ, PORANĚNÍ

Datum	Jméno	Věk	Popis příznaků onemocnění, rýma, kašel, bolesti v krku, zvracení, bolesti břicha, „žaludeční nevolnost“, poranění, úraz, přísátí klíštěte (vypsát)	Teplota nad 37°C ano + ne -	Průjem ano + ne -	Způsob ošetření jméno ošetřujícího

3/3

Část druhá
VÝPIS ZE ZDRAVOTNÍ DOKUMENTACE

(zdravotní odchylky - krvácení, alergie, přecitlivělost na některé léky, pravidelné užívání některých léků...)

Příjmení a jméno	Záznam

VÝKAZ O NEMOCNOSTI A ÚRAZOVOSTI DĚTÍ A PRACOVNÍKŮ

Onemocnění	Počet onemocnělých		
	Nezletilí	dospělí	celkem
1. Onemocnění dýchacího ústrojí s teplotou nad 37°C, angíny, apod.			
2. Onemocnění zažívacího ústrojí s průjmem	s teplotou do 37°C		
	s teplotou nad 37°C		
5. Vážnější onemocnění, poranění a úrazy vyžadující odborné lékařské ošetření			

Poznámky a připomínky:

V _____ dne _____ 202__

Podpis 1. zdravotníka

podpis hlavního vedoucího tábora

Příloha 14, Zásady táborových vedoucích třetí přední hlídky Royal Rangers Valašsko**Zásady pro služebníky na letním táboře****3.přední hlídky Royal Rangers:**

- 1/ Jsem si vědom cíle tábora a toho, že budu sloužit 24 hodin denně svým osobním příkladem.
- 2/ S dětmi budu jednat s respektem a mé jednání vůči nim bude laskavé.
- 3/ Jsem si vědom, že každé dítě je originál a potřebuje individuální přístup.
- 4/ Budu usilovat o jednotu a pokoj se všemi spoluslužebníky a budu je povzbuzovat.
- 5/ Nebudu na táboře chtít prioritně řešit své osobní a rodinné problémy.
- 6/ Případnou kritiku, budu přinášet v lásce a ve vhodnou chvíli.
- 7/ Své případné zdravotní problémy budu řešit pod autoritou zdravotníka.
- 8/ Všechny své nápady a připomínky i problémy budu řešit s vedoucím tábora.
- 9/ Na setkání budu chodit včas, zúčastním se každého dětského shromáždění.
- 10/ Odpolední klid nebudu považovat za nárok na svůj odpočinek.
- 11/ V případě velké únavy a po domluvě s vedoucím tábora si můžu vybrat volno na odpočinek .
- 12/ Jsem nositelem dobré nálady, snažím se povzbuzovat děti i spoluslužebníky, tábor se snažím užít ☺....

Příloha 15, Program tábora

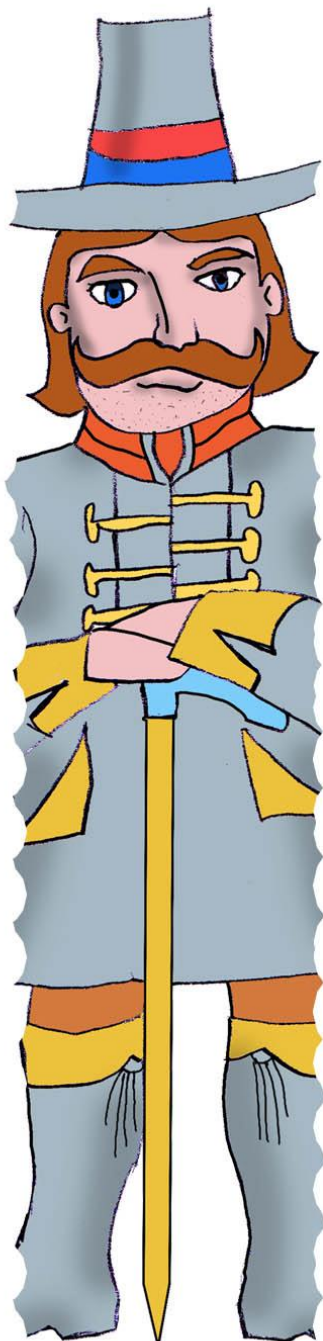
Program tábora						
Den	Dopolední program I	Dopolední program II	Odpolední program I	Odpolední program II	Večerní program	Noc
1.	X	X	příjezd ubytování seznámení s tábořištěm	seznamovací hry (Seznamte se!, Toaleták, Jsem výjimečný/á)	seznámení s celotáborovou etapovou hrou táborák	X
2.	CTH Po stopách zbojníka Paseky	Cesta pokroku I	CTH soutěž o nejlepšího střelce	CTH Čarodějný hrad v Podfatém	kouzelné bytosti z Velkých Karlovic	X
3.	výlet Karlovské muzeum kostel Panny Marie Sněžné		CTH Pašeráci	modelování a vypalování z hlíny	zpívání valašských písní	noční hra (Tři lampy)
4.	CTH návčik divadla	sportovní hry fotbal, volejbal	koupání v potoce	práce s buzolou a mapou	divadlo Květ kapradě (hrají vedoucí)	X
5.	celodenní výlet Velký Javorník, Kasárna, horská chata Bačkářka				CTH návčik divadla	X
6.	Lano, laso, provázek	Čarovné kvítí (Užijme se poznávat bylinky)	CTH Zbojnická cesta	CTH Zbojnická cesta	čtení, vyprávění, beseda (pověst o tajemném Buku na Bařince)	X
7.	Cesta pokroku II	CTH návčik divadla	Slepí rytíři Lesní labyrint	CTH Raubčiči v Podfatém	večerní veselí (zábavná hra Opička v kleci)	noční hra (Pytlák)
8.	Dopoledne her I (přetahování lanem, čelisti, závod kurýrů, karlovičské sumo)	Dopoledne her I Písmena strážena v lese Lov na medvědy	CTH návštěva Valašského sboru portáškého	CTH divadlo Bratři Doliňáci	CTH beseda s portáši	X
9.	panoramatický náčrt, teorie, praxe	atletické dopoledne	CTH Dopadení zbojníka Paseky	CTH Dopadení zbojníka Paseky	reflexe tábora táborák	
10.	balení věcí úklid tábořiště reflexe	odjezd	X	X	X	X

CTH - Celotáborová etapová hra

Příloha 16, Rozvrh táborového dne

Rozvrh táborového dne

6:00 hod.		Poslední hlídka budí službu
7:00 – 7:05 hod.		Budíček
7:05 – 7:30 hod.		Rozcvička
7:30 – 7:45 hod.		Ranní hygiena
7:45 – 8:15 hod.		Snídaně
8:15 – 8:30 hod.		Úklid stanů
8:30 – 8:45 hod.		Bodování stanů
8:45 – 9:00 hod.		Ranní nástup
9:00 – 10:00 hod.		Dopolední program I
10:00 – 10:30 hod.		Svačina
10:30 – 12:00 hod.		Dopolední program II
12:00 – 13:00 hod.		Oběd
13:00 – 14:30 hod.		Polední klid
14:30 – 16:00 hod.		Odpolední program I
16:00 – 16:30 hod.		Svačina
16:30 – 18:00 hod.		Odpolední program II
18:00 – 19:00 hod.		Večeře
19:00 – 19:30 hod.		Večerní nástup
19:30 – 20:00 hod.		Večerní hygiena
20:00 – 20:45 hod.		Krátký večerní program
20:45 – 22:00 hod.		Osobní volno
22:00 hod.		Večerka/nástup první hlídky

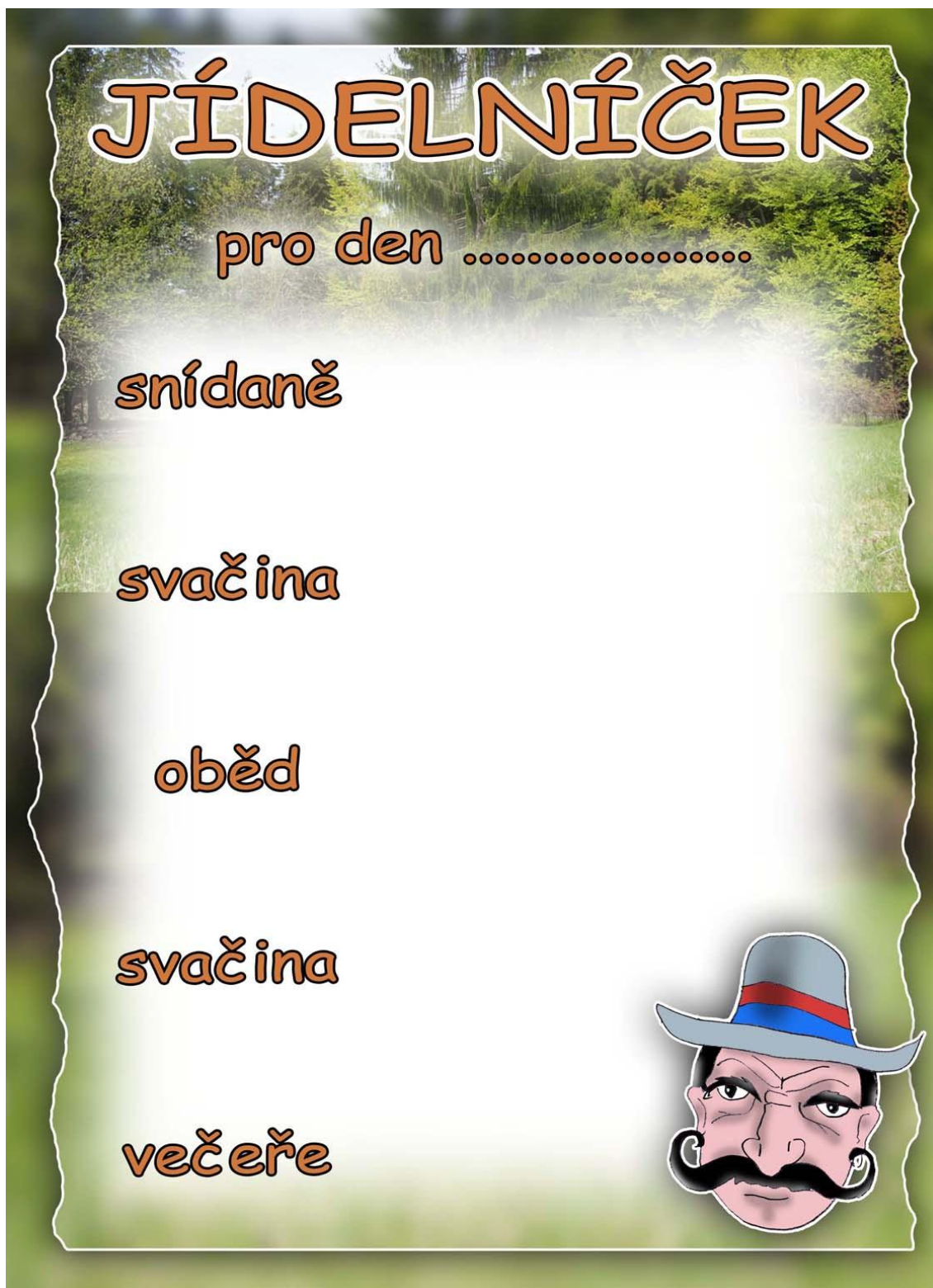

Příloha 17, Denní rozkaz

1/2

2/2

Příloha 18, Plakát na tábor

CHCEŠ ZAŽÍT DOBRODRUŽSTVÍ, NAPĚTÍ,
ZÁBAVU, NAJÍT NOVÉ KAMARÁDY?
ZVEME TĚ NA TÁBOR

PO STOPÁCH ZBOJNÍKA PASEKY

Termín: 2. - 11. 7. 2021 (10 dnů)
Místo: tábořiště Velké Karlovice, Podt'até
Cena: 2.000,- Kč

Hlavní vedoucí:
Gustav Matoška, Okružní 459, Vsetín, 75501
M: g.matoska@seznam.cz
T: 731 457 762

Příloha 19, Mapa pro druhou etapu

Příloha 20, Diplom

DIPLOM

ZA

.....

PRO

Ve Velkých Karlovicích: